Tijding 2000 – 2

Kroniek van de heemkundekring

Het Zuidkwartier

Het Zuidkwartier betreft het gebied
ten zuiden van Bergen op Zoom,
omvattende de plaatsen Hoogerheide,
Huijbergen, Ossendrecht, Putte en
Woensdrecht.

Tijding

2000 – 2

Uitgave van de

heemkundekring

Het Zuidkwartier

23e jaargang sept. 2000

VAN DE REDACTIE

Deze najaarskroniek is samengesteld uit artikelen van meerdere schrijvers en bestaat weer uit een groot aantal onderwerpen van uiteenlopende aard.
Tevens hebben wij de vrijheid genomen ook enige actuele zaken op te nemen.

Bovendien vindt u in deze kroniek veel foto's uit de "vorige" eeuw, waarover wij graag nadere informatie wensen.

Rest ons nog u veel lees- en zoekgenot te wensen met deze herfstuitgave.

"TIJDING 2000-2"

Inhoudsopgave **Blz.**

Doelstellingen van heemkundekring "Het Zuidkwartier"	3
Zuster Marie Adolphine heilig verklaard, door A. van Veldhoven	4
Kantklostentoonstelling, door redactie	6
Belevenissen in Indonesië, door C. Flipsen	8
Jeugdherinneringen, door D. Adriaansen	13
Een koninklijke Fanfare, door redactie	19
Boerderij 17e eeuw, door werkgroep archeologie	20
Foto's jong en oud, diverse inzenders	32
De natuur rond het Ravenhof, door A. van Zunderd	34
Gemeentenieuws, door D. Adriaansen	40
Genealogische kroniek, door M. Moors	45
Samenstelling bestuur	56
Informatie werkgroepen	57
Informatie voor de lezer	58

DOELSTELLING VAN DE HEEMKUNDEKRING "HET ZUIDKWARTIER".

opgericht 27 maart 1977.

De Heemkundekring "Het Zuidkwartier" is een vereniging zonder winstgevende of politieke oogmerken. Ze neemt ten opzichte van alle instanties een neutrale houding aan.

Haar werkterrein omvat het grondgebied der Zuidwesthoekgemeenten.

Zij stelt zich, met inachtneming van het bovenstaande, ten doel:

1. *Het bevorderen van belangstelling op heemkundig gebied voor de omgeving door het geven van voorlichting, het organiseren van lezingen, cursussen, excursies, tentoonstellingen en andere evenementen.*

2. *Het beoefenen en ter kennis brengen van de regionale geschiedenis, genealogie, antroponymie, topografie, toponymie, geologie, bodemkunde, waterhuishoudkunde en geomorfologie.*

3. *Het vastleggen van dialecten, al dan niet overgeleverde verhalen, rijmen, uitdrukkingen, enz.*

4. *Het stimuleren tot het in stand houden van oude gebruiken, ambachten en folkloristische activiteiten.*

5. *Het ijveren voor het behoud van waardevolle landschappen en bouwwerken en cultuurhistorisch en heemkundig waardevolle zaken.*

6. *Het uitgeven van een periodiek aan haar leden en andere voorkomende publicaties.*

7. *Alles te doen of te bevorderen wat in een heemkundig kader te plaatsen valt.*

Dit prachtige schilderij van Zuster Marie Adolphine
(Anna Catharina Dierkx)
hangt in de parochiekerk te Ossendrecht

ZUSTER MARIE ADOLPHINE NA 100 JAAR OPNIEUW ACTUEEL. WERELDWIJD IN HET NIEUWS ALS EERSTE NEDERLANDSE HEILIGE MARTELARES

Kaatje Dierkx, zoals zij in haar geboorteplaats Ossendrecht genoemd werd, is geboren op 3 maart 1866. Als vijfjarige verliest zij reeds haar moeder. Tot haar achttiende woont zij bij pleegouders. Dan vertrekt zij naar Antwerpen en werkt daar als dienstbode bij welgestelden.

In Antwerpen leert zij de zusters Franciscanessen Missionarissen van Maria kennen. Onder de indruk gekomen van de vele goede werken van deze zusters, voelt ook zij zich geroepen tot zo'n leven vol dienstbaarheid. In 1893 treedt zij bij hen in.

Zuster Marie Adolphine wordt haar kloosternaam. Als jong geprofeste zuster krijgt zij werk in de keuken en de zorg over de wasserij en de linnenkamer. Haar oversten beschrijven haar als plichtsgetrouw, hulpvaardig, ingetogen en toch ook blijmoedig.

Als de bisschop van Tai-yuan-foe in het roerige China zusters zoekt voor zijn missiepost met weeshuis, hoort Marie Adolphine bij de acht zusters die daarvoor worden aangewezen. Ze is opgetogen. Zelfs als zij erop wordt gewezen dat onlangs nog westerse missionarissen in China gemarteld en vermoord werden, is zij niet van haar stuk te brengen. Alles heeft zij over voor haar hemelse Bruidegom, ook haar leven. Een martelaarspalm is immers het mooiste wat God haar kan schenken!

De reis naar China is bijzonder zwaar en lastig. Maar zeven van de acht zusters bereiken Tai-yuan-foe. Een van hen is ziek achtergebleven in Shanghai. Ondanks eerdere beloften blijkt de missiepost nog over geen enkele voorziening te beschikken waarin de zusters enigszins normaal zouden kunnen leven, bidden en werken. Mede daardoor kampen de zusters een jaar lang met allerlei ontberingen en de meest ernstige ziekten. Onbegrip van hun goed bedoelende bisschop en tegenwerking van de Chinese leiding in het weeshuis, brengt hen vaak tot wanhoop en tranen.

Wat niet uit kan blijven gebeurt in juli 1900. De moordende en plunderende Bokserbenden bereiken ook Tai-yuan-foe. De westerse missionarissen worden, zogenaamd ter bescherming, bijeengebracht in een gastverblijf van de mandarijnen. Maar na een schijnvertoning met veel beschimpingen en beledigingen die op een rechtszitting moet lijken, worden alle missionarissen, eerst de mannen dan de vrouwen, met het zwaard onthoofd. Het is dan maandag 9 juli 1900.

Nadat zuster Marie Adolphine en haar zes medezusters in 1946 werden zaligverklaard, volgt nu honderd jaar na hun marteldood op 1 oktober 2000 de heiligverklaring.
Dat betekent dat dit Ossendrechtse meisje van eenvoudige komaf niet alleen in het bisdom Breda en in Ossendrecht, maar wereldwijd als voorbeeld en voorspraak voor de mensen gesteld wordt.

Ossendrecht, september 2000. Ad van Veldhoven.

KANTKLOSSEN

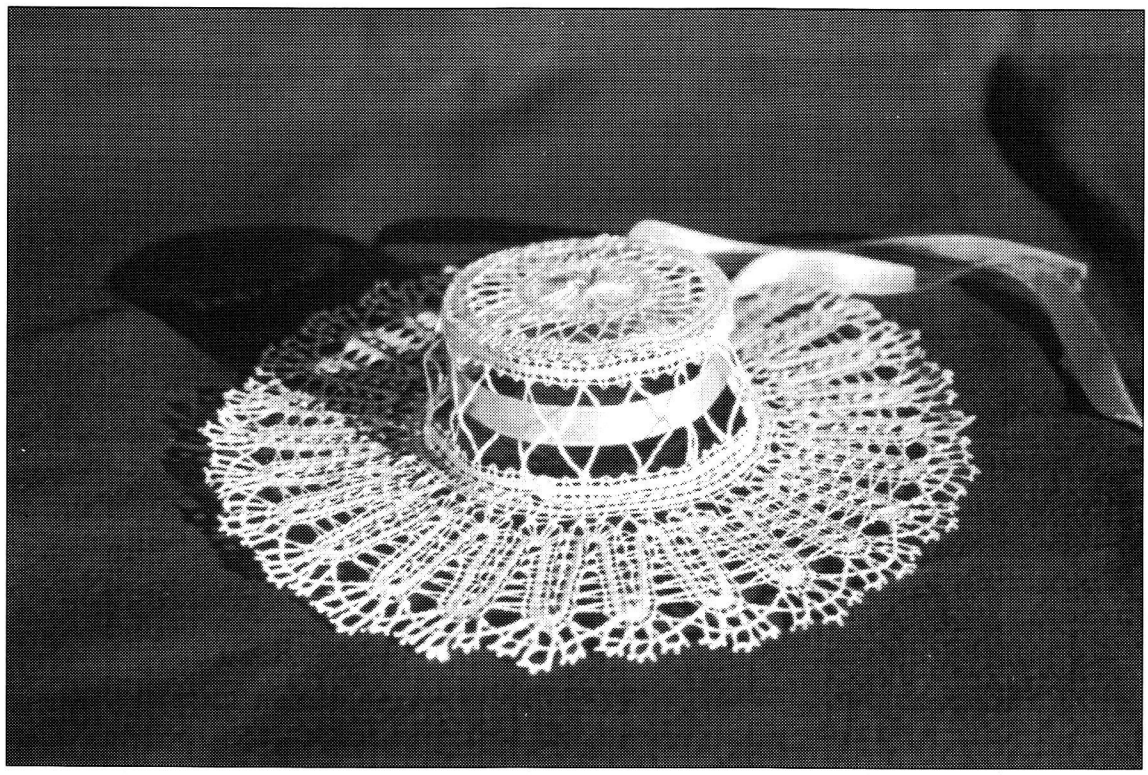

Het Brabantse huisje aan de Binnenweg 33 te Hoogerheide vormde tijdens de Lentefeesten in juni van dit jaar wederom het decor van de kantklos-activiteiten in de Zuidwesthoek.

In "Het Kwartier" waren de pronkstukken van kantklosgroep "Het Zuidkwartier" tentoongesteld.
De werkstukken, of moeten we zeggen "kunststukken" van de dames, die in goede harmonie en onder de bezielende leiding van mevr. V. Suijkerbijk-van Agtmaal, waren vervaardigd en opgesteld waren een lust voor het oog.

De pronkstukken werden door vele mensen, die van heinde en verre gekomen waren uitermate enthousiast bewonderd. Op de bladzijde hiernaast kunt u enkele reacties lezen van de ruim 850 bezoekers, die deze tentoonstelling bezochten.

Mocht u meer over kantklossen willen weten, dan kunt u altijd een bezoekje brengen aan "Het Kwartier", waar onze dames in de maanden september tot mei, om de veertien dagen, op donderdag hun "werkmiddag/avond" hebben.
De tijden dat ze aanwezig zijn, zijn 's middags van 13.30–15.30 uur en 's avonds van 19.00–21.00 uur.

geagte kantklossers.
ik vin het allemaar
heel mooi. ik vin de
leters heel mooi.

Prachtig.
Doe zo voort
Proficiat.
Kamaekers
Maasmechelen

tot ziens Tim

WA. Weyers-v.d Berg.
t'was fantastisch!
Echt klasse!!

Kantkloskring 't Zoomkantje
Bergen op Zoom
Een mooie tentoonstelling
een fijne ambiance!

Een prachtige en mooi verzorgde tentoon-
stelling.

Anita van der Reijden
Stationslaan 35
1980 Zemst (Belgie)

Het is zeer mooi en gezellig
haaldkantatelier
Het Eikeltje
Agnes Stevens

Tentoongestelde kunst

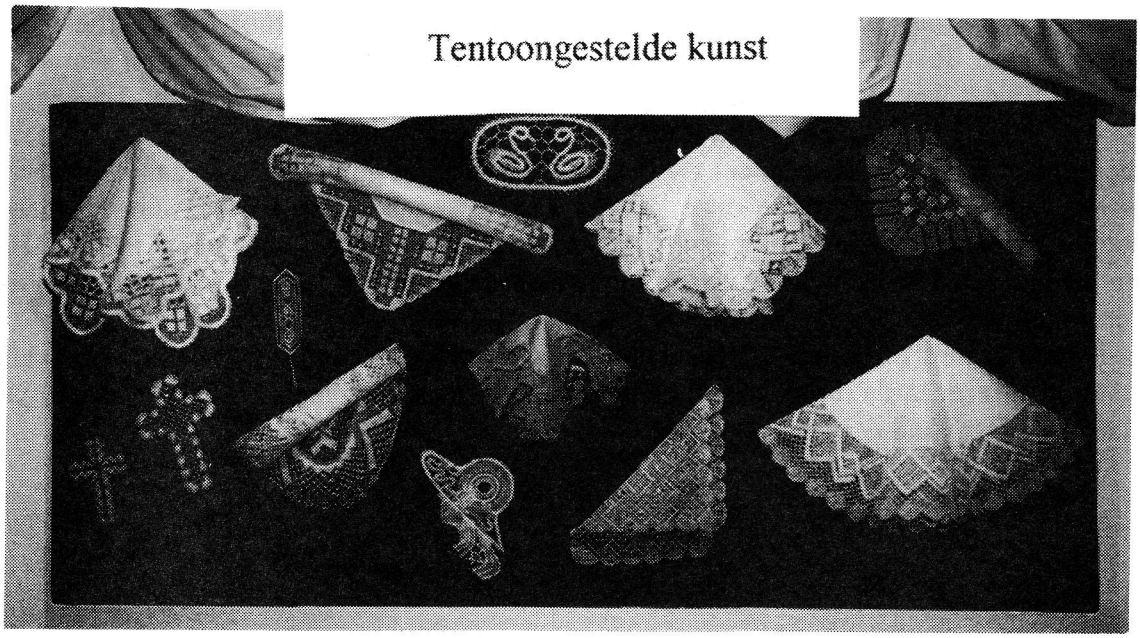

Mijn belevenissen in Indonesië en wat er aan vooraf ging

Ik ben Christiaan Flipsen, ook wel Sjaan genoemd, geboren in het plaatsje Terheyden op 21 januari 1925, nog net onder het gesternte van de Waterman.

Op 8-jarige leeftijd verhuisden mijnouders met mij, 1 zus en 4 broers naar Fijnaart, een dorp midden in het uitgestrekte poldergebied van West-Brabant. Ondanks de armoedige tijd was ik best tevreden met mijn bestaan in dit waterrijke land met zijn riviertjes en sloten. Water had altijd al een enorme aantrekkingskracht op mij, ik zwom dan ook in elk slootje en plas, was dus een echte polderjongen. Ook was ik nog in een jeugdvereniging.

Aan al dat moois kwam op 10 mei 1940 abrupt een einde, door de bezetting van Nederland door de Duitsers. De tweede wereldoorlog was uitgebroken. Het zal voor veel mensen een klap in het gezicht geweest zijn: alle plannen en illusies verdwenen als sneeuw voor de zon en een bezorgde en moeilijke tijd brak aan. In 4 jaar tijd werd Nederland geplunderd, beroofd en gedeeltelijk vernield. Heel onze infrastructuur was ontregeld. Joden werden vervolgd en opgepakt. Velen werden vermoord, sneuvelden of werden gedeporteerd naar werk- of vernietigingskampen.
In die tijd werd ook de kiem gelegd voor onze uitzending naar Indonesië.

Precies op mijn 21e verjaardag (1946) moest ik met een heel stel jongens uit ons dorp voor een commissie verschijnen om gekeurd te worden voor tropendienst. Streng was deze keuring niet: kon je lopen, mocht je meedoen.
Met gemengde gevoelens ontvingen we in 1946 een oproep voor opkomst, bestemming Frederik Hendrikkazerne in Vught. Met drie dorpsgenoten, Gijs van Drunen, Koos Rijnders en Jan Nelen (allen 4-10-RI), vertrokken wij op 7 november richting Den Bosch. In de kazerne aangekomen werd ik ingedeeld bij de eerst compie, met kapitein Van Doorn als commandant, een heel menselijk persoon.

De eerste tien dagen kwam je de kazerne niet uit.
Het tweede peloton werden mijn dienstmaten en dat bleven ze tot het einde toe. Wij waren allemaal vreemden voor elkaar, jongens van verschillende pluimage uit het hele land bij elkaar geschraapt, maar ik vond het metten een prachtig stel en had het dan al gauw goed naar mijn zin.
Dienstmaat Wim de Lange had mij al snel in de peiling en stelde voor een keertje te gaan stappen in Den Bosch, want daar was van alles te beleven. Nou, dat is niet bij één keertje gebleven! En dat van 75 cent per dag!!

In die tijd had ik al een jaar een leuke vriendin, waar ik afscheid van moest gaan nemen, maar toen het vertrek naderde waren onze kaarten geschud en besloten we een einde aan onze relatie te maken. Het was een moeilijke beslissing. Ik vond dat die heren in Den Haag helemaal niet goed nadachten om zoveel jonge mensen voor zo'n lange tijd zo ver van huis te sturen.
"Het is toch absurd", zei mijn moeder, "net in een periode dat jullie je moeten ontwikkelen voor een toekomst in de maatschappij en met jonge vrouwen omgaan. Het zijn verloren jaren voor velen". Dat vond ik ook.

De voordelen om een interventiemacht naar Indonesië te sturen wogen lang niet op tegen de nadelen. Zowel financieel als in menselijk opzicht was het een grote misser, waarbij veel mensenlevens te betreuren zouden zijn.
Toch kwam bij vertrek de pastoor, dominee en burgemeester je het beste wensen en het was een goed zaak zei men. Nou, ik had daar zo mijn twijfels over.

Als snel kwam het vertrek. Op 6 februari 1947, 's morgens om één uur vertrokken we uit Amsterdam met het motorschip de "Johan van Oldenbarneveldt". Het vroor die nacht twintig graden, maar op zee werd het al gauw warmer. Nu was ik weer in mijn element en vond de zee prachtig. Het was dan ook de eerste keer dat ik zo'n grote plas water zag.
Al snel waren we in de Golf van Biskaje, waar toen juist een zware storm opstak. Enen mooi gezicht, als zo'n grote boot op en neer gaat als een speelbal van die huizenhoge golven.
Maar lang duurde de pret niet. Op een gegeven moment kwam er een officier naar mij toe en vroeg: "zo soldaat, ben je niet zeeziek?" Mijn antwoord was dat ik die hoge golven juist fijn vond. "Ga dan maar de w.c.'s, badruimten en de vloeren in de manschapverblijven schoonmaken". Daar was ik mooi ingetrapt!
Verder verliep de reis voorspoedig. Port Saïd en Aden deden we aan om water en olie te tanken. Op 5 maart kwamen we in Priok aan. Snel verliep de omscheping en we kwamen in Tjipajung terecht, een heel mooie omgeving.

Na 2 weken vertrokken we naar Semplak, een vliegveldje bij Buitenzorg. Ons werk was wacht kloppen en patrouille lopen.
Onze eerste verliezen: twee goede vrienden die verdronken bij het oversteken van een kali.
Nog een keer zouden we door verdrinking een fijne vriend verliezen. Het water was toch opeens niet meer zo'n betrouwbaar element voor mij.
De buitenposten in dit land stonden mij wel aan, de natuur was geweldig mooi, maar de onbeschrijflijke toestand waarin dit land verkeerde, was zorgwekkend.

Na de Japanse overheersing was het land in een desolate toestand achtergelaten. Veel was er gestolen, vernield of ondeskundig beheerd. Met name de plantages en de Djati bossen.
Er waren veel bomen gekapt die nog in volle groei waren. De wegen waren bijna allemaal vernield of niet onderhouden. Al met al werd je daar niet vrolijk van.
In het begin was ook het eten slecht en ook onze kleding was snel versleten, maar na een jaar werd dit allemaal beter.

In de omgeving van Djambu sneuvelden onze eerste militairen van de eerste en vierde compie en in december nog eens vier in de omgeving van Lampegan.
Met het oude jaar had de vijand op de weg daar naartoe, bomen omgezaagd en over de weg laten vallen. Wij moesten er diezelfde middag nog heen om de versperringen op te ruimen, wat niet te doen was, omdat het zulke zware stammen waren.
En zo beëindigden wij de feestdagen eind 1947 in een sombere stemming.

Maar er waren ook leuke momenten en dat waren de momenten dat we vrij waren.
In de loop van datzelfde jaar ('47) hadden we enkele dagen vrij gekregen: 2 dagen naar Jakarta en 2 naar Bandung. Ook was er een excursie naar de plantentuin in Buitenzorg gepland, maar helaas stond ik toen net op wacht en miste ik die kans. Jammer!
Maar op een goede dag zijn Wiersema en mijn persoontje er nog heengegaan voor een bezoek en toen we er niet in mochten zijn we over het hek geklommen en hebben toch nog van dit prachtige arboretum kunnen genieten.

Met Nelis van Rijswijk gingen we op vakantie als de gelegenheid zich voordeed. Dat werd dan ook altijd Bandung, een mooie plaats om eens even jezelf te zijn. Het eten was er goed; 's morgens gingen we meestal stappen in de stad of deden een excursie en lunchten in het verlofcentrum. 's Middags gingen we zwemmen en tegen de avond gingen we meestal eten in het tehuis voor militairen, of een enkele keer in een restaurant.
In de stad viel altijd wel wat te beleven. Er was een goede schouwburg en er waren verschillende bioscopen. Of een cabaretvoorstelling (zoals van de 7e divisie bij het afscheid eind 1949). Veel te snel waren ze altijd weer om, deze dagen.

We hebben ook bijna een jaar in de kuststreken gewoond, 30 km ten westen van Jakarta aan de Javazee. Daar was nogal eens de mogelijkheid om op zee te gaan zeilen en we hebben daar dan, met geleende vissersboten, ook vaak gebruik van gemaakt. Eén keer, bij slecht weer, hadden we veel averij aan een boot, wat me mijn hele maandsoldij kostte.
Ook volleyballen was een mooi tijdverdrijf, evenals het voetballen, hoewel ik daar geen kaas van gegeten had. Ik mocht toch een keer meedoen, want ik zou goed met mijn linkervoet kunnen trappen, zei men. Nou, dat heeft de club geweten: de bal kwam zo vanaf mijn schoen in eigen doel terecht.

Het laatste jaar hebben we nog in het Batamse gewoond, in het plaatsje Saketi.
In de Peperbaai bij Labuan was een mooi strand waar we vaak mochten zwemmen. Helder water en geen kwallen of haaien. Op wilde zwijnen jagen deden we ook wel eens; er zaten er zoveel. Het was altijd raak als je schoot, en het vlees was lekkerder en eens wat anders dan karbouwen biefstuk.
Onze baboe, een heel leuk mevrouwtje, had op een dag mijn zondagse kloffie netjes in orde gemaakt en daarvoor had ik haar met 2½ roepia beloond, waarna ze na een halve week pas weer kwam opdagen. Toen mijn maten vroegen waar ze al die tijd gezeten had, vertelde ze dat ze met dat geld van mij mooi had kunnen rondkomen. Toen heb ik het geweten: er zou wel wat anders achter zitten!

Maar aan alle leuke dingen komt een eind. November 1949 moesten we verhuizen naar Jakarta, onze laatste post!
Daar hebben we wachtdienst gedaan bij het paleis en het VK KNIL, en aten mee uit de keuken, wat beter was dan in de kazerne De Berenlaan. Maar met Nederland in zicht was het vol te houden en als we geld over hadden, aten we in een restaurant.

28 Januari vertrokken we met de "Zuiderkruis", een snel en goed schip, richting Nederland. Nog eenmaal voeren we door de Straat Soenda en ik zou het land nooit meer terug zien.
We verlieten Indonesië met gemengde gevoelens; we lieten er twintig mensen achter, die in de Javaanse aarde een laatste rustplaats hadden gevonden. Zwaar moet het geweest zijn voor de familieleden, dat zij er bij aankomst niet bij waren.....

Ik vond de Javanen een prachtig volk, wonende op een mooi eiland met grote rijkdommen, waar Nederland vroeger veel gebracht heeft, maar nog veel meer aan dit land heeft verdiend. Jammer dat er tot op heden nog maar een paar mensen profiteren van deze rijkdommen en alles voor het zeggen hebben. Velen leven nog in armoede en sterven er nog steeds van honger en ellende.

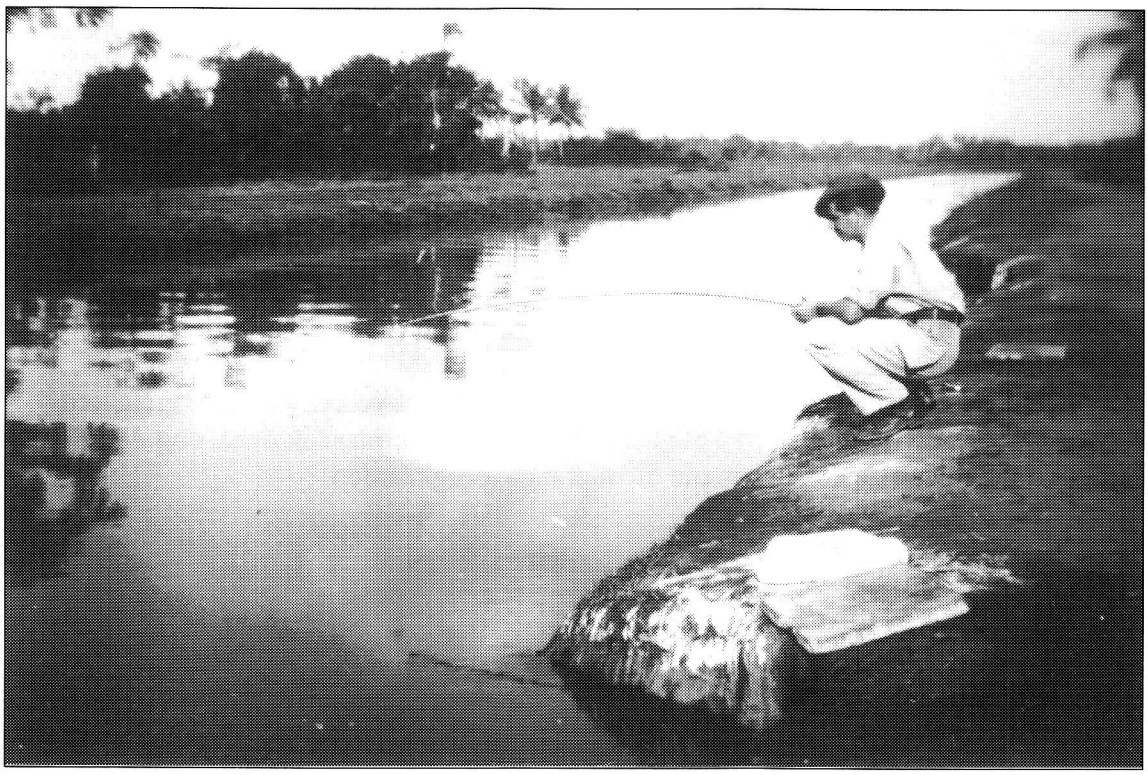

Twee foto's die de sfeer weergeven

Na een voorspoedig reis kwamen wij 18 februari 1950 in Nederland aan. Het was een geweldig weerzien na zo'n lange tijd. In het begin had ik toch nog wel heimwee naar mijn oude vrienden, waar we in Rotterdam afscheid van hadden genomen. Dat was ook weer zo onherroepelijk!

Al gauw had ik alweer een leuke vriendin, Nellie Rademakers, met wie ik vanuit Indonesië gecorrespondeerd had. In 1952 ben ik met haar getrouwd en in Woensdrecht gaan wonen, waar wij samen een fruitteeltbedrijf runden. Op mijn 60e hebben we de zaak aan onze zoon Jos verkocht.
Nellie en ik hebben vier kinderen, twee jongens en twee meisjes grootgebracht en zij hebben weer voor vier kleinkinderen gezorgd, eveneens twee jongens en twee meisjes.

Dit waren enkele ervaringen uit mijn diensttijd. Het heeft ons echter weinig opgeleverd.
Wel waardeer ik de vriendschappen die daaruit zijn ontstaan, maar ik denk nog dikwijls terug aan mijn vrienden van de eerste compie die niet mee terugkeerden.

Woensdrecht, september 2000

Chr. L. Flipsen.
Rijzendeweg 48
4634 Woensdrecht.

Een levensbeschouwend verhaal

Geboren, getogen (opgegroeid) te Hoogerheide.
Ik was de jongste uit een nest van 7. Een magisch getal, niet?
Zeker bij ons in de familie: mijn vader was een van de 7 nakomelingen en bij mijn moeder waren ze ook met 7 kinderen. En ook zij was de jongste. Haar enige broer en haar 5 zussen hadden elk 7 kinderen; alleen een zus had er maar 6. Het getal 7 komt nog veelvuldig voor in onze familie.
Mijn vader kwam uit een boerengezin en moeder was opvolgster in het bestaande café.
Dus een gevarieerde levenswijze mijner ouders. En dat is in hun huwelijkse staat zo gebleven.
Niet om dit ouderpaar de hemel in te prijzen, al zitten ze daar zeker in! Tenminste, als.....?!
Het gaat er om een beeld te vormen, van het toen! en nu! Een vergelijk dus.

Mijn vader bouwde een bedrijfje op in land- en tuinbouwproducten. Begonnen met 1 paard en een paar melkkoeien, wat jongvee, twee zeugen en enkele mestvarkens en een toom scharrelkippen. Voor zijn zwager, kantonnier bij de provinciale weg, vervoerde hij, waar nodig zand, keien, voor bestrating. In de winter als het flink gesneeuwd had, werd het paard voor de sneeuwslee gespannen. Het af te leggen traject, plm. 12 km., werd vaak 's nachts onder erbarmelijk slecht weer v.v. afgelegd. Onderweg moesten nieuwe schroeven aan de ijzers van het paard worden gezet. Dit soort karweien waren beslist gene kattepis. Vader en zijn zwager, "doeltje" Moor, hielden alles punctueel goed bij. Als je dan zag wat er voor zo'n karwei werd gehonoreerd! Jammer dat deze boekhouding door oorlogshandelingen in flarden is geschoten, anders had je kunnen lezen, dat dit nachtbraken twee kwartjes per uur opleverde, man en paard! Een vetpot was het niet, maar het werk was belangrijker dan het geld.

De dagindeling.
's Winters om half 6 op. Paard (-en) voeren en kammen. Koeien melken en voeren. Dan eten: Brood met vet besmeerd en gebakken spek, koffie. In de zomer werd dit alles een half uurtje vroeger. Om 9 uur brood met meestal spek. Op de middag soep, gekookte of gebakken aardappelen met karbonade, spek, of worst, als dessert karnemelksepap met stroop. Vrijdags vis. Om 4 uur was er brood met zoet (suiker, honing, e.d.). 's Avonds een pan bloedworst en gebakken appeltjes, dan weer ham, axel (zult), gekookte of gebakken eitjes, kaas, etc.
Zondags was het eten altijd iets vrolijker: rundvlees, krentenbrood, pudding, rijstepap met saffraan, eierkoeken.

Cholesterol? Nooit van gehoord in die tijd.
Zelf slachtten we 3 varkens van 200 kilo per jaar. Vader slachtte zelf. Als de kop van de romp gescheiden was, kwam de borrel eraan te pas, zogenaamd om er de kop weer mee aan te plakken. Gewoonlijk lukte dat niet! en zodoende sloeg vader dat vocht zelf maar in zijn keelgat! Een "braai" ging naar de pastoor en met sommige onderdelen werden andere mensen blij gemaakt.

"Steek je neus maar in het varken z'n gat, dan krijg je de blaas"! Of dat ooit gebeurd is, weet ik niet.Wat deed je met dat orgaan van het geslachte dier? Dit werd met enkele droge erwtjes gevuld, dan gedroogd en met een stropijltje opgeblazen en zo kon je er mee voetballen, etc.
De "pezerik" was het urine-afvoerapparaat van het mannelijk varken. Dit onderdeel werd gebruikt om er de houtzaag mee in te smeren tegen het roesten. In het houtkot hing dat ding aan een spijker. In de winter smulden daar de koolmeesjes van.
Mijn ouders waren beslist niet rijk, maar tekortkomingen in het levensonderhoud waren er ook

niet. Toch weet ik nog, dat er buren waren, die de "koffiedrab" kwamen halen om er nog iets bruins uit te brouwen. Dit is geen fabel. Er was toen "echte" armoede.
De koffie werd gezet uit gemalen koffiebonen en met peekoffie (bittere peeën) aangelengd. Die "schuddekul", zoals dat mengsel wel werd genoemd, stond de hele dag op de kachel te pruttelen. In de zomer was het meestal thee en die werd vaak koud gedronken.

Voorjaar.
De misput (mestvaalt) werd naar het land gereden en ondergeploegd. Dan werden de zomergewassen gezaaid en geplant: haver, boekweit, aardappelen, maïs. De rogge zat er voor de winter al in. Hoe vroeger het licht werd, hoe langer de werkdagen. Zondags werd niet gewerkt. Alleen het nodige werd gedaan: voeren, melken. In de aspergetijd werd aan de pastoor dispensatie gevraagd, om te mogen steken. De zondag was heilig; ook de wet verbood arbeid op zondag. Natuurlijk gaf mijnheer pastoor toestemming. Met af en toe een maaltje asperges was alles in het reine!

De aardbeien begonnen te kleuren, alsook de frambozen en de zwarte bessen kregen een mooie glimmende teint. Dit alles moest geplukt, verzorgd en pakklaar naar de veiling. De aardbeien in sloffen, frambozen in "tubkes", zwarte bessen in mandjes, asperges in kisten, gesorteerd in 1e, 2e, 3e soort en de blauwen apart. De stukken werden aan huis verkocht of aten we zelf op. Dan was je blij, dat het 24 juni (St. Jan) werd, de laatste steekdag. Je was ze beu gegeten.
's Morgens vroeg kwamen van diverse kanten de leveranciers van klein fruit en asperges.
Voerman naar de veiling was de "kleine" Schuurbiers, later Christ van Oevelen, die al die kleine partijen naar de veiling brachten. Retour brachten zij de ledige emballage mee en de bonnen voor de geleverde producten, met daarop de prijs vermeld. Dit was voor de meesten het minimale, gezien de kleine hoeveelheden en de doorgaans niet beste kwaliteit.
Daar moesten Sjefke Deelen, Jan Konings (de Tros), Piet Stoute, Fons Buijsen, Peerke de Vreng, de Koevoetsen, Peerke Bastiaansen, Peerke Nuijen, Sjefke Bastiaansen, Fons van Hoof, Pietje Hagenaars en wij het dan mee doen.

Bergen op Zoomse Asperges, de fijnste.....!
Voor W.O II was de asperge de lekkerste, maar ook de duurste groente. Eigenlijk toch geen groente? ze waren immers altijd wit. Een delicatesse was het zeker en dit product werd dan ook door delicate personen gegeten. Ze werden meest in mondaine restaurants op de menu-kaart gezet. Vooral de Duitsers waren gek op "spargel".
De asperges (asparagus), die geteeld werden rond Bergen op Zoom, dus ook in ons Zuidkwartier, waren inderdaad van uitstekende kwaliteit en smaak. Daarom nam deze teelt in ons gewest redelijke vormen aan. Mijn vader was zeker niet de laatste voor aanleg van deze teelt. Aangemoedigd door een tuinbouwleraar, ene mijnheer Verhulst, en een lezing door de heer van der Horst, leraar aan de Middelbare Landbouwschool te Roosendaal, gaven goede impulsen voor deze teelt. En! met goed resultaat.

De teeltwijze is er een voor jaren. Zandgrond zonder leem of oer is geschikt, mits goed waterdoorlatend. Eerst moest er goed stalmest onder gewerkt worden, daarna elementaire bemesting. Vanaf aanleg tot rooien beliep zo'n 10 à 15 jaren. De eerste twee jaar werd wel-eens aan tussenteelt gedaan: boontjes, wortelen, e.d., en pas het derde jaar na aanleg kon men tijdelijk steken. Het seizoen liep van eind april tot exact 24 juni. Wij leverden zowel aan de veiling en ook aan restaurants: Altijd 1e soort en per post verzonden in kistjes à 5 kilo.
Speciaal op deze verpakking stond:
"Bergen op Zoomse Asperges, de fijnste.....!"

Eerste soort brachten rond 1930 25-45 cent per kilo op. De daarop volgende jaren (crisistijd), moest je hele goeie leveren om 1 kwartje per kilo te ontvangen.
Soms was men geneigd de beerput op het aspergeveld te ledigen, maar spoedig is men hierop teruggekomen: het bevorderde de gevreesde roestziekte. Wettelijk werd het ook verboden.
Grote vijanden van de asperge-telers waren twee soorten kevertjes, Crioceris Asparagi en Crioceris Duodecipunctata. genaamd. Te mooie namen voor die veelvraten.

We herinneren ons ook nog een kevertje, dat ons in de dertiger jaren kwam belagen: de Coloradokever, afkomstig uit de staat Colorado in Amerika. Ook deze had een mooie naam: Leptinotarsa Decemliniata. De "achternaam" betekent letterlijk: met tien strepen. Deze "illegaaltjes" kwamen gewoon onze aardappelvelden kaal vreten. De bevolkings-explosie was enorm. Vandaar dat er strenge maatregelen genomen werden, om deze beestjes te lijf te gaan. Alle velden en veldjes met aardappelen moesten bespoten worden met loodarsenaat, later calciumarsenaat. Dit zware vergif werd gratis uitgedeeld. Een ambtenaar van gemeentelijke of planteziektenkundige dienst, schepte het met een meelschep uit een zak, of je er pannekoeken mee ging bakken.
Milieu! Wat was dat voor een raar woord? Nooit gehoord!
Zouden er toen mensen vergiftigd zijn geworden van dat venijnig goedje? Toen te ruimhartig! Nu soms te pietluttig.
De eerste kleine deugnietjes werden betrapt op een perceel aardappelen van Antoon van de Eijnden in de Hinkelenoord-polder. Het stukje grond waarop enkele kevertjes en larfjes gevonden werden, werd rijkelijk met petroleum gedrenkt.

In vroeger jaren gebruikte men voor bemesting o.a. stalmest, guano, d.i. een vogelmest uit het Zuid-Amerikaans westkustgebied, chilisalpeter, thomasslakkenmeel, kalizout, fosfaten, schuimaarde, ongebluste kalk, ammoniak-stikstofmeststoffen.

Terug van bij ons.
Bij tijd en wijle verkocht vader een vette vaars aan een of andere slager te Bergen op Zoom. Te voet naar het abattoir. Ik met de fiets achter vader en het dier aan. Als onderweg de tram naderde, was het oppassen geblazen om het koebeest in bedwang te houden. 't Liep altijd goed af.
Had een koe gekalfd en het bleek een stiertje, dan werd dit beestje in een donker hoekje geplaatst. Het kreeg een muilkorfje om zijn snuitje, opdat het geen ruwvoer zou eten. Het mocht alleen maar melk drinken. Het gemeste kalf moest hagelwit vlees leveren. Toch wel zielig, vond ik.

Dit is geen fabeltje: ik moest met een zeug naar de beer.
Bij Fons van Hoof op het Zandfort. Na "gedane zaken" het varkentje weer terug op de kar en naar huis. Thuis aangekomen het achterbord van de kar, en....weg varken! Ongemerkt was het beest onderweg van de kar gesprongen, en zowaar: de zeug was terug op weg naar de beer! Echt gebeurd!
Fons snoot zijn neus en met hetzelfde voorwerp kuiste hij het achterwerk van de zeug af.
Als het lukte, had je na 115 dagen een toom mooie, roze biggetjes.

Mijn vader hield ook bijen. Hun huisvesting waren alleen korven. De verzamelde honing moest eruit. Dit ging ook weer niet op zo'n zachtzinnige wijze. Een putje in de grond en daar werden reepjes zwavel in opgebrand. Daar werd dan de korf met bijen opgezet en zo werden deze nijvere diertjes gedood. De dode bijen werden er uitgeschud en zo kon de raathoning uitgesneden worden.

Gelukkig zijn later betere methoden ontworpen, waardoor geen enkele bij meer hoeft te sterven.
Vroeger werden met dieren meer van die lugubere handelingen verricht. We zullen daar maar niet verder op ingaan, want het zou uw leesgenot alleen maar bederven. Doch, heden ten dage, met die legbatterijen en kistkalveren en overbevolkte varkenshokken, daar is ook iets mis mee!

Bij ons op het erf stond een waterpomp, ingebouwd in een stenen muurtje. Een grote houten kuip was onder de uitloop geplaatst. Als de paarden van het land thuis kwamen, werden deze hieruit gedrenkt. Het water was glashelder en fris.
Een 10 meter diepe gemetselde put was de bron waaruit het water opgepompt werd. Om de twee jaar werd de put geruimd.
Door het opwellende water in die put werd hagelwit zand onderin opgeborreld. Vandaar, dit moest er uit. Dit was linke soep. Met twee aan elkaar gebonden lange leren (ladders) daalde onze buurman af om de aan een stevig touw bevestigde emmer vol naar boven te laten trekken. Een hels karwei. Met een kar mest voor die buur, werd deze klus geklaard.
Via een loden pijp werd het water opgepompt. Om de pomp de winter goed te laten doorstaan, kreeg deze een flinke strooien jas aangemeten.

Mijn ouders ploeterden door. Moeder het huishouden en tussendoor de café-bezoekers.
Vader op het land, in de stal en tussendoor voermannen.Konden zij dit alleen af? Natuurlijk niet!
Toen mijn ouders het café e.d. overnamen, was er ook de zorg voor de inwonende grootouders. En, het ouderlijk echtpaar zorgde ook nog voor wat nakomelingen: 4 zonen en 3 dochters.
Moeder kreeg eerst hulp van haar nichtje, Lies Theuns, doch deze werd later geveld door een ernstige ziekte. Toen werden uit het gezin Moerkens, successievelijk zonen en dochters gecharterd. Voor hulp in de huishouding waren dat: Dien, van mei 1913 tot juli 1916; Marie, van augustus 1916 tot eind 1920 en Neel, van januari 1920 tot eind 1924;
Op het land en in de stal werkten mee: Gerard, van mei 1916 tot juli 1920; Piet, van juli 1920 tot eind 1925. Nog enkelen uit dit gezin zijn tussendoor voor kortere of langere tijd bij ons in dienst geweest.
Dan werden mijn broers en zussen ingeschakeld, welke inmiddels hun leerplicht hadden vervuld.
Stukje bij beetje kocht vader grond bij en zo groeide het agrarisch deel, terwijl het voermannen minder werd.

Crisistijd.
De winter van '28 -'29 kan ik me nog goed herinneren.
Temperaturen van 25 graden onder nul, waren niet zeldzaam. Een reusachtige sneeuwstorm, belemmerde het toch al summiere vervoer: tram, de bus van Liefbroer, de trambus.
De arbeiders, die bij de boer werkten waren langere tijd thuis, d.w.z. geen inkomen. Men kon de broodnodige "mastepinnen" (ondereinden van dennenbomen), niet rooien. Dus, weinig of geen stook. Kolen-aanvoer stagneerde, waren duur of vaak op.
Dan komt langzaam maar zeker de 'crisis'. Grotendeels veroorzaakt door de **"beurskrach"** in Amerika. Gevolg hiervan: grote werkloosheid.
Iedere dag zag je grote aantallen arbeiders gaan "doppen", d.i. zich melden bij het stempellokaal. Dit gebouwtje stond voor in de Wouwbaan. Al wie zich niet of niet op tijd meldde, kreeg geen steun.

Er was een burgerlijk armbestuur en een dito kerkelijk.
De allerarmsten en uiteraard grote gezinnen, en die waren er veel, kregen dan een kolenbon (mud kolen), extra brood, vlees e.d. Een maatregel van regeringswege heeft bepaald, dat een aantal drachtige koeien moest worden geslacht en ingeblikt. Deze methode van houdbaarheid was pas ontworpen en het ingeblikte vlees was zeer beperkt houdbaar. Het werd onder de minstbedeelden uitgereikt.
Dat het bij ons thuis ook niet best was, spreekt voor zich. De veldproducten brachten minimale prijzen op. De overheid ging ook hier weinig aan doen. Vooral de kleine agrarische bedrijfjes leden er onder. De grote boeren, ja, ja echt gebeurd, zij reden met de luxe auto om steun!
Een bekende hit uit die tijd: *"We leven van de crisis en we zuipen van de steun!"*, hoorde men alom zingen.

De jaren 1930-31-32-33, werden gekenmerkt door grote soberheid. Vele mannen, zowel jongeren als ouderen, gingen in het buitenland werken.
Duitsland trok de meesten aan, omdat daar wat te verdienen was. Dit was al voor en na de eerste wereldoorlog het geval. Toen werden de Nederlanders, bekend om hun waterwerken aangezocht. Deze zgn. polderjongens deden ervaring op bij de hier te lande droogmakerijen, o.a. de Haarlemmermeerpolder, de Zuiderzeewerken, enz.
Zij, die "werkers-op-afstand", woonden daar in barakken. Hier werden de benamingen (bijnamen) gecreëerd, die later, soms generaties lang, nog gebruikt worden. Voorbeelden zijn er te over, maar niet eenieder is er van gecharmeerd.

Goed! In het Groot Duitse Rijk waait een onvriendelijke, gure wind. Wij, nuchtere Nederlanders, niet zo, maar de grote mogendheden hadden toch wel de bui moeten zien hangen.
Er komt een kentering in het arbeidsproces op gang. Wegen worden verhard en aangelegd, wapen- en munitiefabrieken werkten full-time. Waar nodig werden verdedigingswerken aangelegd of verbeterd. Dus! Er kwam werk aan de winkel en het gezinsleven voer er wel bij.
Totdat de bom barstte! U allen bekend. (1940-1945)

Na de oorlog kwam er ontzettend veel werk. Maar het nodige materiaal ontbrak.
Het verdere verloop hoef ik niet te vertellen, daar weet u alles van.
Nu! Volop werk. Zelfs buitenlanders moesten er aan te pas komen. Hard werd gewerkt, op alle terreinen. En, er was geld te verdienen.

En nu komen we op het punt van vergelijk.
We moeten de realiteit onder ogen durven te zien. De dertiger jaren kan ik me nog goed herinneren:
Materialistisch gezien was er grote armoede. Maar, er was een rijkdom aan wilskracht, saamhorigheid, tevredenheid, hulp voor elkaar, ontzag voor overheid en geestelijkheid, enz.
In geld uitgedrukt: van 7 gulden tot 12 gulden per week.
Daar zat alles in: ziekte, werkloosheid, gezinsonderhoud, enz.

Nu! Wat verdienen we? Een X bedrag, exclusief ziek zijn, zonder werk zijn, vakantiegeld, wachtgeld, pensioenstelsel, enz. enz.

Tot slot! Die tijd van toen. Nee, die hoeft voor mij niet meer.
Maar! Een beetje meer respect, wat meer voor mekaar over hebben!
Daar ontbreekt het wel eens aan.

Een kleine opsomming van marktprijzen in oktober 1929:

Tarwe	fl. 11,-- per 100 kilo	Aardappelen	2 a 3 cent.
Rogge	fl. 9,-- - - -	Boekweit	fl. 14,-- per 100 kilo
Erwten	fl. 14,-- - - -	Bruine bonen	fl. 19,-- - - -
Maanzaad	fl. 34,-- - - -	Karwij	fl. 18,-- - - -
Haver	fl. 9,50 - - -	Gerst	fl. 9,50 - - -
Kanariezaad	fl. 19,-- - - .-	Duivebonen	fl. 14,50 - - -

Slachtkoeien 55 cent voor 1e kwaliteit gesl. gewicht.
Kalveren 70 cent voor 1e kwaliteit gesl. gewicht.
Slachtschapen fl. 30,-- à fl. 36,-- per stuk
Slachtlammeren fl. 22,-- à fl. 26,-- per stuk
Varkens fl.41,-- per 100 kilo.
Biggen fl 25,-- per stuk.

Ossendrecht, september 2000

Dick Adriaansen

De schrijver heel netjes
In de korte broek

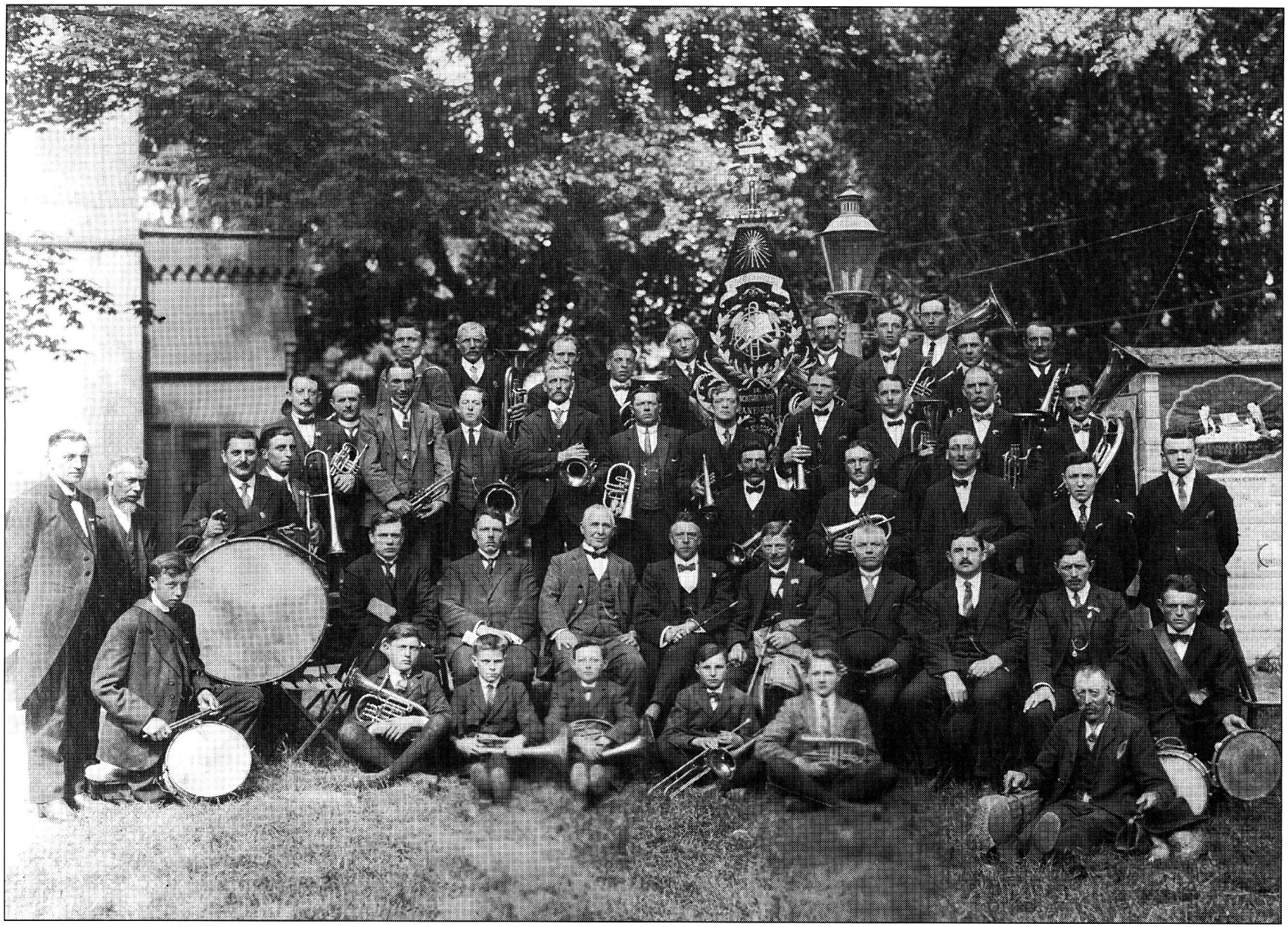

De Koninklijke Fanfare in vol ornaat. Wie kan ons helpen aan namen?!

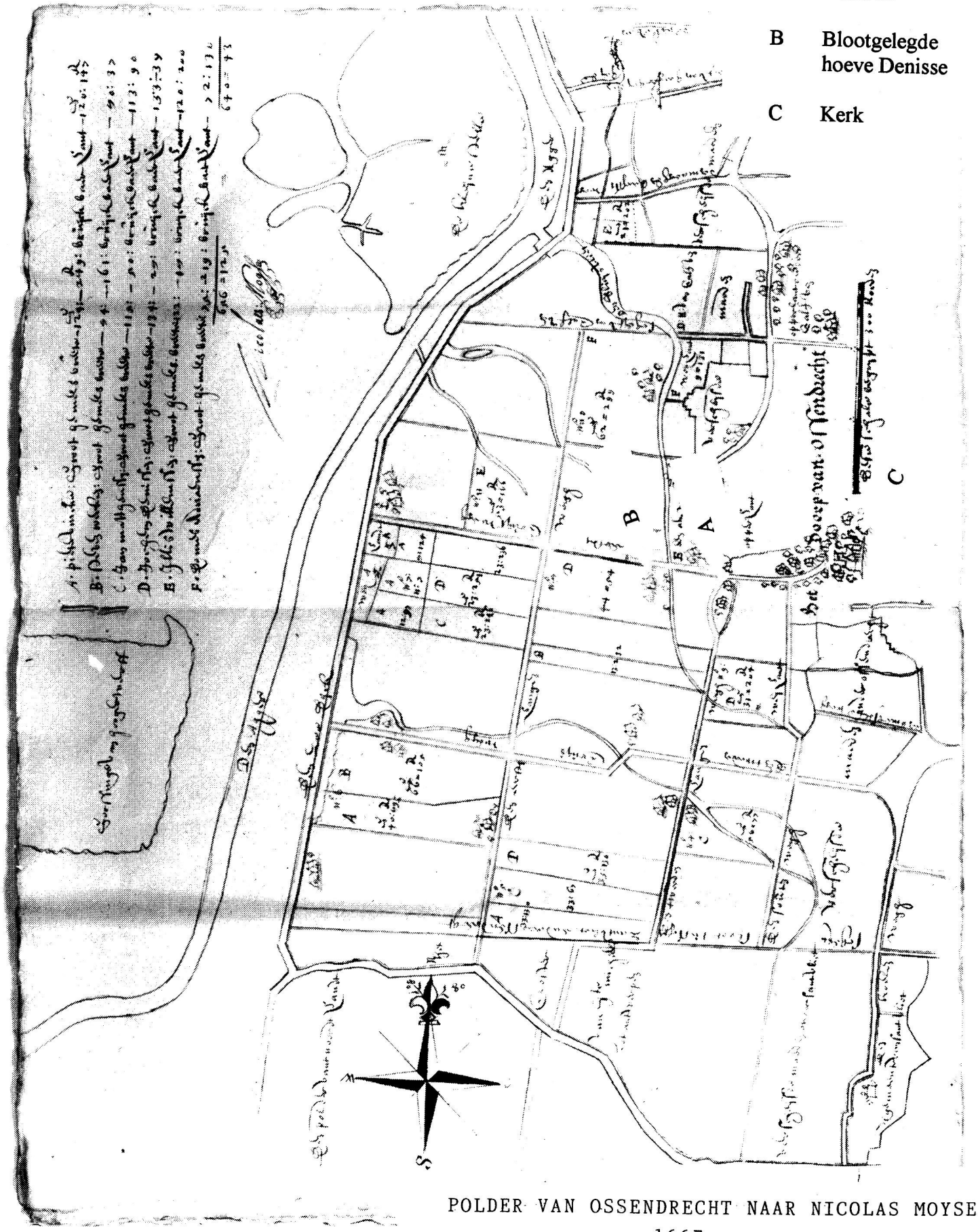

POLDER VAN OSSENDRECHT NAAR NICOLAS MOYSES
1667

DE OPGRAVINGEN EN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

van de boerderij in de polder van Ossendrecht [1651-1682] wat nu de Zuidpolder van Ossendrecht [1743] is.

September 1999.
Bijna 350 jaar na de indijking en de bouw van de boerderijen in de polder van Ossendrecht zag ik tijdens een fietstocht over de Kaaidijk dat Alexander Jacobs bezig was met het egaliseren van een perceel grond in de Zuidpolder vlakbij zijn boerderij aan de Aanwas.
Als lid van de werkgroep archeologie wist ik dat in het bewuste perceel resten zouden kunnen zitten van een boerderij, die de Ossendrechtse schoolmeester Nicolaas Moyses op een kaart had ingetekend. Dit in opdracht van de hoofdingelanden: de markiezin van Bergen op Zoom en de vrouwe van Hoogerheide en Half-Ossendrecht, die voor 80% bezitters waren van de gronden van de polder van Ossendrecht [±1800 gemet groot].

Uit verhalen van de vorige eigenaar Van der Heiden wisten we dat op de plaats waar een boerderij was ingetekend regelmatig stenen en plavuizen werden opgeploegd.
Alex Jacobs, de nieuwe eigenaar van dit perceel, die ik die vrijdagmiddag sprak, was van plan de structuur van de grond te verbeteren door opnieuw te draineren en de grond te diepploegen. Op mijn vraag wanneer dat ging gebeuren, was het antwoord: volgende week. Want het was al september en met de zware kleigrond kon niet langer gewacht worden met diepploegen met de kans op najaarsregens.

De werkgroep archeologie kreeg van Alex toestemming om diezelfde avond nog een paar proefputjes op de bewuste plek te maken.Diep moest er niet gegraven worden, want op amper 35-40 cm diepte werden funderingen en plavuizen vloeren gevonden.
Met de gedachte in het hoofd, dat dit door drainage en diepploegen tot 50 cm allemaal kapot zou gaan en niet meer in te meten zou zijn, werd aan Jacobs voorgesteld, wanneer de werkgroep archeologie voor de andere dag [zaterdag] nog een grondverzetkraan zou kunnen vinden, om de 35 cm grond eraf te halen en de boerderij in te meten. Hiermee werd akkoord gegaan op voorwaarde dat Jacobs de volgende week gewoon zou kunnen beginnen met zijn werk van drainage en ploegen.
Het grondverzetbedrijf Piet Hendrickx uit Ossendrecht stelde de kraan en de nodige dieselolie gratis ter beschikking om de opgraving uit te voeren.

Zaterdagmorgen 14 september kon begonnen worden met de klus.
Na een paar scheppen van de machine bleek al dat het een bijzondere opgraving was, vanwege de gaafheid van de woning. De funderingen en plavuizen vloeren kwamen er onder uit of ze enkele weken voordien waren verlaten, alleen verstoord door een drainage die oost-west liep precies midden door de kelder. Deze drainage was van ±40 jaar geleden en de machine had geen last gehad van de twee buitenfunderingen van 30 cm breed en 80 cm diep. Ook de gestraate vloer in het melkkot en de keldervloer van plavuizen waren met een breedte van 20 cm door de machine vernield.

Door de achterkamer [keuken] was een vroegere drainage zuid-noord gelegd die met de hand gegraven is geweest en waarin zich gebakken drainage buizen met kraag bevonden.
De funderingen waren met de hand weggekapt, wat erop wijst dat de interesse en kennis van archeologie door die mensen niet hoog geweest is.
Maar we praten over 1920-1940, wat dan ook begrijpelijk is.

Het woonhuis van 13m bij 9m was beneden verdeeld in vier ruimtes.
Op de zuid-oostkant een achterkamer [keuken] met aan de zuidkant een voordeur. Daarbij nog een deur naar de melkkamer [spoelkamer] waar duidelijk te zien was dat aan weerszijden van de deur getimmerde bedsteeën gestaan hebben met daarvoor 2 schappenwanden.
Een andere deur, west uit de achterkamer, gaf toegang naar de voorkamer, zuidwest.
In beide kamers werd een grote ± 3,5m brede open haard aangetroffen die tegen de buitenmuren oost en west geplaatst waren.

Bij de zuidelijke buitenmuur werd in beide kamers veel glas-in-lood aangetroffen, wat erop wijst dat hier op het zuiden gerichte ramen geweest zijn.
De achtermuur van de voorkamer grenst aan de gewelfde kelder [noord-west] waarboven hoogst waarschijnlijk bedsteeën stonden, uitkomende in de voorkamer.
In de noord-oosthoek van de woning, de spoelkamer [melk- of karnkamer], bestraat met op de kant liggende ijselsteentjes.
In de noordkant de achterdeur die op een bestraat, misschien overdekt, gedeelte uitkwam.
Vanaf de spoelkamer west was de kelder bereikbaar door een gemetselde trap. De kelder was zeer ondiep, maar bij nader onderzoek bleek hij ±60cm opgehaald te zijn [1678].
Vóór die tijd moet men rechtop in de kelder hebben kunnen staan, wat na verhoging van de vloer niet meer mogelijk geweest is.
De vloeren van de voor- en achterkamer waren evenals die van de kelder, voorzien van plavuizen van 3cm dikte, 23 x 23cm, waarvan die van de achterkamer en die van de kelder bij het ophalen van de keldervloer in 1678 zijn vernieuwd.

Uit archiefonderzoek zal later blijken dat voor de kelder hardgebakken en voor de kamervloer gewone plavuizen gebruikt werden, die per schip werden aangevoerd uit Holland.

Fundatie van de woning, gezien in de richting Aanwas

De fundatie van de kelder. De kelder gezien vanuit het oosten, naar de polder.
De grijze vertekening in het midden is de beschadiging, welke bij het leggen
van de draineerbuizen is ontstaan

Wat ons amateur archeologen nog het meeste deed, was het hoopje wit zand in de spoelkamer op een vierkante meter plavuizen naast het keldertrapje. Je kreeg het gevoel of de boerin even van tevoren bezig geweest was met het schuren van haar tin en koperwerk, of zondags mooie patronen met zand maakte op de plavuizen vloeren.
De zandboer van 't hoog [Wasven of Loopke] zal ook de boerderijen in de polder bevoorraad hebben met de zandkar.
Uit archiefonderzoek zou later ook blijken dat de daken van de woonhuizen en schuren bedekt zijn geweest met riet en stro.

Het ontbreken van [Delftse] wandtegeltjes in de kelder of kamers, zelfs geen plinttegeltje [schrobrandje] zoals overal elders in Nederland in de 17^{e} eeuw, doet vermoeden dat bekleding van wanden met wandtegeltjes slechts bij uitzondering op pachtboerderijen voorkwam, dit in tegenstelling tot de boeren met een eigen bedrijf, die dit wel deden.
In Ossendrecht zal de markiezin met het bouwen van 6 boerderijen, dat toch weer geld genoeg gekost had, het meerwerk van het plaatsen van tegeltjes ook maar achterwege gelaten hebben.

Op 13,6m van de achtergevel is door het graven van een proefsleufje de fundering van de schuur op ongeveer 80 cm diepte t.o.z. van het maaiveld gevonden.
Het zal een schuur geweest zijn van 3 of 4 gebinten waarin in de wintermaanden veel tienden graan gedorst werd.
De diepte en de tijd [vanwege het ploegen] hebben het niet mogelijk gemaakt verder onderzoek naar de schuur te doen, wat wel jammer is. Mogelijk kan er over enkel jaren een vervolg aan gegeven worden.

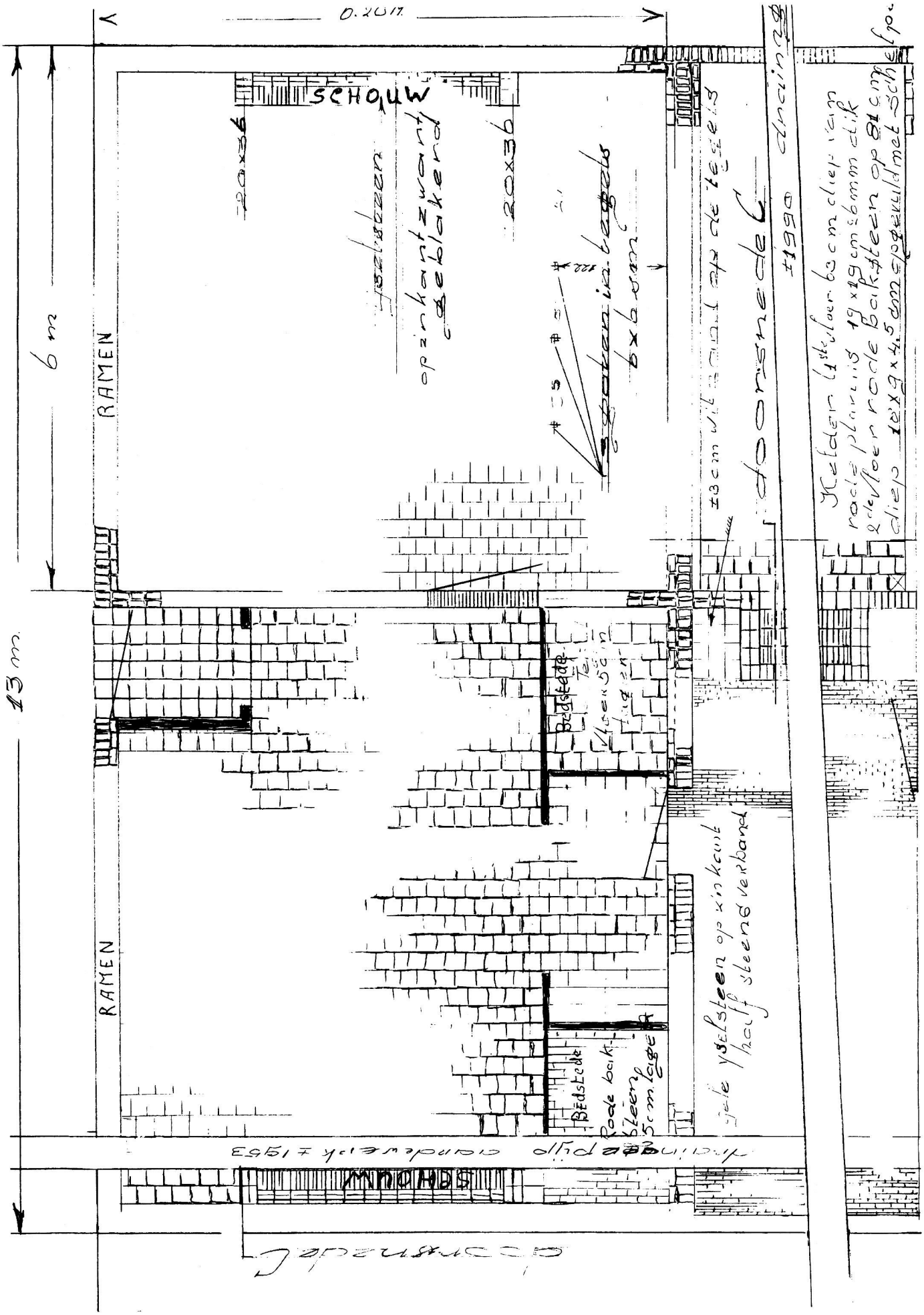

0.20 m
SCHOUW
RAMEN
6 m
13 m
20x36
20x36
Bedstede
Bedstede
Rode bak-steen 5 cm lage
gele yselsteen op z'n kant half steens verband
doorsnede C
±1990
drainage

DE VONDSTEN.
Bij het verwijderen van de laag grond boven de plavuizen vloeren kwamen de restanten van de bewoningsperiode 1654-1682 te voorschijn.
Veel Nederlandse blauwe majolica scherven uit de periode 1620-1650. Dan het vervolg hierop het Delftse faïence [aardewerk] 1650-1675. En natuurlijk veel roodbakkend gebruiksaardewerken scherven die in deze periode op elke boerderij in grote mate aanwezig geweest zullen zijn.

Bergen op Zoom als pottenbakkersstad lag tenslotte dicht in de buurt. Al moet ik zeggen: uit archiefonderzoek bleek dat op de steilrand bij de hoeve Calfven ook pottenbakkers hun beroep hebben uitgeoefend.

In de periode 1650-1682 zie ik mannen in de polder van Ossendrecht werken die afkomstig zijn uit de potterij van Ossendrecht. En een Jan de Pottere [pottenbakker?] koopt grond in de buurt van de Hoog Hoef van de heer van Hoogerheide [en Half-Ossendrecht] welke hoogst waarschijnlijk leem bevat heeft voor het potten bakken.

De werkgroep archeologie heeft in de wintermaanden de puzzels van de scherven aan elkaar proberen te leggen en na restauratie mag het resultaat er zijn.
De inventarisatie van de gevonden voorwerpen kan ons een inzicht geven van wat de familie Denisse zoal in gebruik had in hun dagelijkse leven.
Of men hiervan hun welgesteldheid kan aflezen betwijfel ik, omdat er nogal wat aardewerk [majolica] van vóór 1660 gevonden is, wat misschien door vererving is verkregen.

De eerste dagen na de overstroming zal veel van hun spullen door Jochum Denisse nog gered kunnen zijn. Daarbij komt dat de boerderij 60 jaar lang op maar 200m van de Aanwas oningepolderd heeft gelegen en iedereen kon er bij eb naar toegaan om te kijken of er nog iets bij was dat men kon gebruiken. Zo zullen er wel bouwstenen gebruikt zijn van de bovenbouw van huis en schuur, misschien wel op de Aanwas [museum?].
Toch zijn we blij dat men voor de werkgroep archeologie en het Heemkundig Museum op de Aanwas nog wat achter gelaten heeft om ons een beeld van die tijd te geven.

Wijwaterbakje, blauw op tinglazuur
± 1640-1650.
Volgens Korf werden deze wijwaterbakjes nog tot de majolica gerekend

↑ Blauw Majolica, met bloempot

↓ Delfts Goet met boertje, 1670-1680

↑ Delfts Goet fruitschaal met chinese motieven

↓ Majolica bord met huisjes en chinese motieven

Gevonden werden:

Delfts Aardewerk:

- 13 à 14 blauwe majolica borden van verschillende diameter met een Chinees decor [kraakporselein] en randen van gestileerde bladmotieven. De voorzijde blauw op tinglazuur met proenen, achterzijde loodglazuur ± 1620-1650.
- 1 diepe schaal majolica, bovenzijde [binnen] met vruchten decor op tinglazuur, achterzijde: loodglazuur ±1640-1650.
- 1 wijwaterbakje blauw op tinglazuur ± 1640-1650.
  Volgens Korf werden deze wijwaterbakjes nog tot de majolica gerekend en werd er vanwege de kleine omvang geen loodglazuur op de rugzijde gedaan.
- 2 plooischotels faïence: Delfts aardewerk, blauw op tinglazuur.
- 4 kleinere blauw beschilderde borden op tinglazuur waarvan 2 tekstbordjes [verzen] "dickmaels voor quaet" 1650-1670
- 2 witte Delftse bordjes met vlakke brede rand 1660-1680
- resten zoutvat uit wit Delfts 1660-1680

Duits Steengoed:

- 1 kruik Frechen of Keulen met stempels 3e kwart 17e eeuw
- 1 kan Frechen
- 2 kannen Westerwald of Raeren blauw-mangaan beschilderd

Rood Bakkend Aardewerk 3e kwart 17e Eeuw:

- 1 pispot, 1 oorkommetje, 3 borden met slib aardewerk, 1 grote teil, 1 grote voorraadpot, 4 kookpotten, 5 à 6 voorraadpotten groot en klein.

Metaal:

- loden gewichten ¼ p, ½ p, 2, 1 p en een 2 ponds gewicht waarvan twee met het merk van Bergen op Zoom.
- 1 bronzen schijfkandelaar 1620-1640
- 1 tinnen lepel en een lepelsteel
- 1 gedeelte hals van tinnen fles [pelgrims of zuigfles]
- 1 gedeelte voetschijf kandelaar [tin]
- 1 kolfslof [gegraveerd lood] allen 3e kw. 17e eeuw.
- 2 metalen kogels

Glas:

- handvat + resten van Venetiaans schenkglas 17e eeuw.
- gedeelte – braamsnop van 17e eeuwse roemer [Ned. of Duitsland]
- veel resten vensterglas dat in ruitenvorm in lood heeft gezeten.

Munten:

- Hollandse zilveren rijder en zilveren ducaten

Pijpaarde:

- 4 pijpaarden schijfkandelaartjes [speelgoed?], 1 pijpaarden pijpje [1674], resten pijpenstelen 3e kwart 17e eeuw.

↑ Roodbakken aardewerk (3e kwart. 17e eeuw) links oorkommetje, rechts pispot!

↓ Links een kolfslof (gegraveerd lood),rechts een tinnen lepel met steel

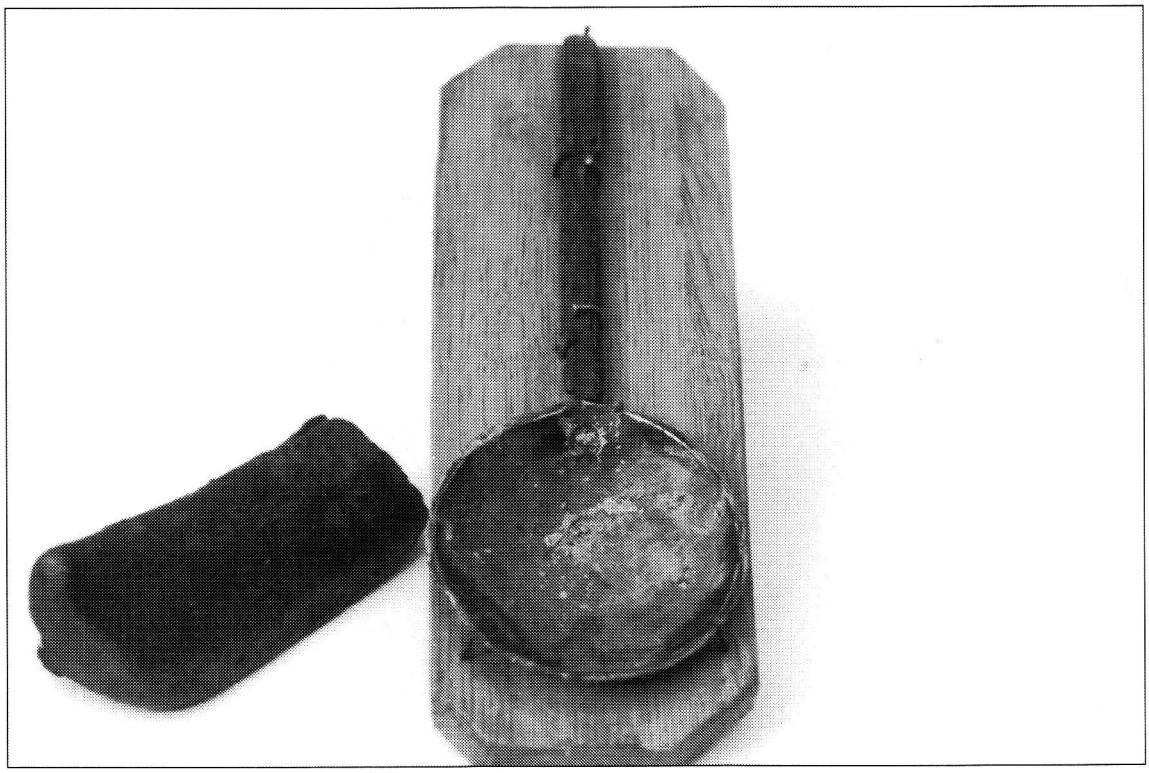

Bronzen schijfkandelaar
1620-1640

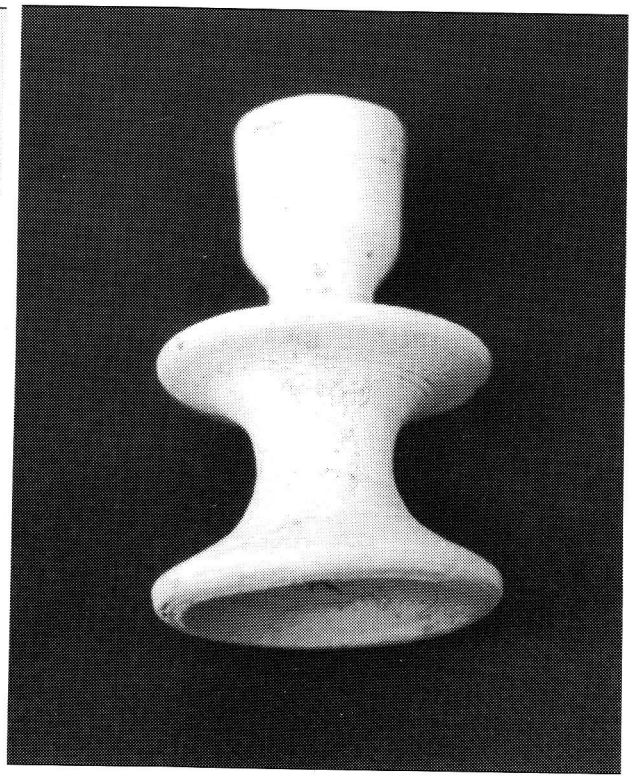

Pijpaarden schijfkandelaar
(kinderspeelgoed?)

↓ Pondsgewicht met het merk (drie kruisjes) van Bergen op Zoom

Uit deze collectie voorwerpen kunnen we toch wel veronderstellen dat de familie Denisse het toch niet zo slecht gehad zal hebben. Ook is het mogelijk dat veel van deze voorwerpen, bijvoorbeeld de vroegere majolica borden, door vererving of door een van de vrouwen van Jochum Denisse bij het huwelijk zijn meegebracht.

Uit archief- en genealogisch onderzoek is gebleken dat de in 1653-1654 gebouwde boerderij, waarvan de schuur gebruikt werd als tiende schuur, tot 1659 door de Markiezin van Bergen op Zoom zelf werd uitgebaat. De bedrijfsleiding was toen in handen van de weduwe Tanneke en haar oudste zoon Jochum Denisse.
Met Tanneke wordt Anna [Anneke] Janssen bedoeld, die getrouwd was met Dionysius Jochums.
Hun elf kinderen, die tussen 1627 en 1645 te Princehage [Noord Brabant] worden geboren, krijgen de achternaam Denisse naar de voornaam van hun vader Dionysius.
De oudste zoon Jochum [1627] zal naar zijn grootvader genoemd zijn: Jochum[s].
Tanneke moet na 1645 weduwe geworden zijn. Mogelijk is het dat zij na 1645 naar Gastel vertrokken is.
Maar in 1652 zien we de weduwe Tanneke met haar elf kinderen in Ossendrecht, waar ze een jaar later begint op de boerderij in de polder van Ossendrecht.

Zoon Jochum trouwt in 1658 met Maria Claessen uit Woensdrecht waarvan hij twee kinderen krijgt. Na de dood van zijn eerste vrouw Maria trouwt hij in 1667 opnieuw met Cornelia de Nijs uit Zandvliet. Zij zal hem tot 1680 nog 9 kinderen schenken.
Jochum zal tot de noodlottige watersnood van 26 januari 1682 het werk doen op de boerderij die hij later, vanaf 1659, in pacht nam.

Een andere zoon van Tanneke, Dingeman [1633], die ook op de boerderij meewerkte met het tiendegraan te dorsen trouwt in 1656 met Gertrudis Aertssen Botbijl uit Oud-Gastel [N.Br.] en noemt zich vanaf toen Dingeman Denisse Nuyten. Het paar gaat op de Steenpaal bij Nispen wonen. 95% Van de Nuyten's te Bergen op Zoom en Halsteren zijn afstammelingen van Dingeman.

Hoogerheide, september 2000.

Eugène Jansen
Werkgroep Archeologie

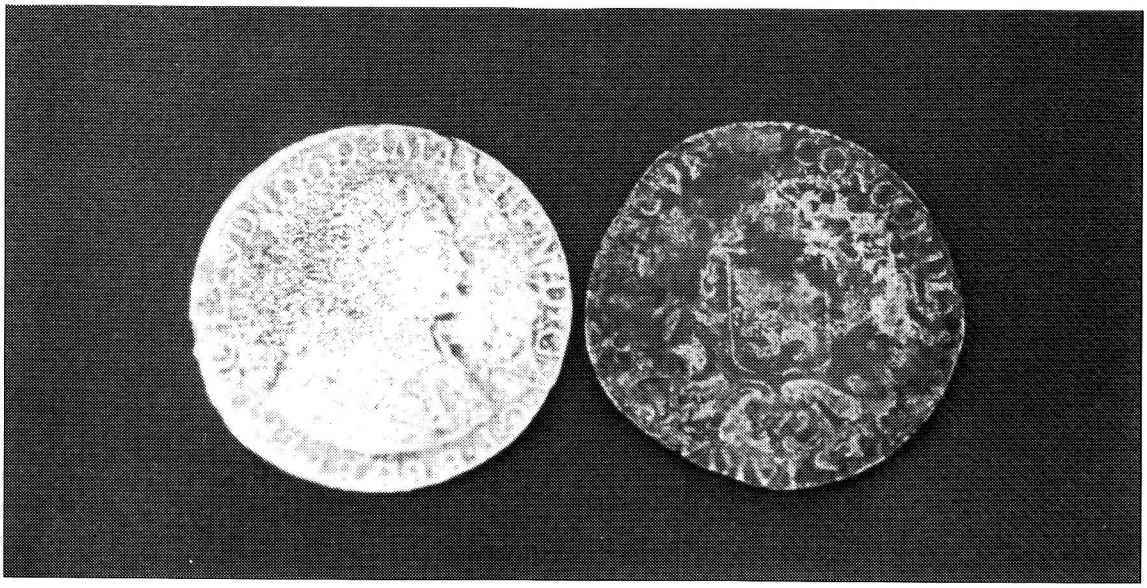

VAN JONG

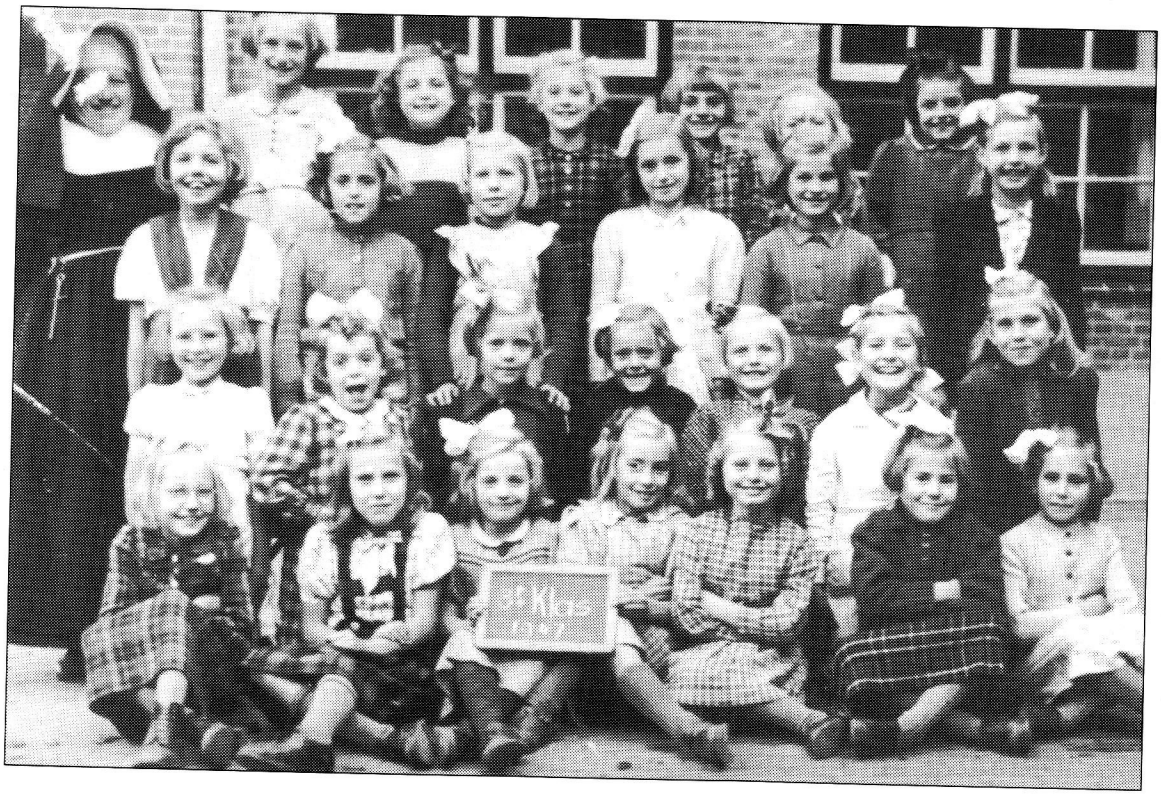

Herkent u mensen?

NAAR OUD

Gaarne een berichtje aan de redactie

EEN WANDELING DOOR HET MORETUSBOS IN PUTTE

Tijdens een van onze wandelingen kwam het idee op om ook eens wat dichter bij huis rond te kijken. Waarom dan eens niet gekeken naar een gebied waar de gemeente Woensdrecht zichzelf zo graag mee wil promoten als groene gemeente?
Kom op, laten we eens gaan kijken naar de bossen van Moretus. Het landgoed Moretus is toch meer een parkbos dan een landgoed met veel natuurlijke waarden. Toegegeven, er is de laatste jaren al heel veel aan natuurlijke waarden in positieve zin veranderd tegenover een groot aantal jaren geleden, toen we nog niet getrouwd waren en er ook gingen wandelen. Maar toen zagen we de natuur natuurlijk ook heel anders en hadden we meer oog voor elkaar dan voor de bomen, struiken en al die andere dingen. Laten we maar eens op weg gaan en hopen wat leuke wetenswaardigheden op onze wandeling tegen te komen.

Maar eerst, wie was die jonker Moretus eigenlijk?
Daarvoor ben ik met Huub Juyn, u allen wel bekend, naar Antwerpen getogen, naar het drukkerij-museum Plantin-Moretus. Daar vonden we op een gebrandschilderd raam precies wat we zochten, n.l. Jan Moerentorf, 1543-1610. Hij was gehuwd met Martina Plantin. Nu hoor ik u al zeggen, jaja, alles goed en wel, maar Moerentorf is geen Moretus! Daar komen we dadelijk op terug.

De Franse drukker Plantin heeft in Antwerpen een voor zijn tijd grote drukkerij opgezet. Het was de grootste drukkerij van Noord-Europa Deze drukkerij is dankzij het vooruitziende stadsbestuur van Antwerpen nog steeds te bewonderen in het Plantin-Moretus museum aan de Vrijdagmarkt in Antwerpen. Wanneer u in de gelegenheid bent moet u dit museum eens bezoeken. Wat hier te bewonderen is aan boeken, drukkerijmachines, letterzettafels, meubelen, etc. grenst aan het ongelooflijke en is echt de moeite van een bezoek waard.

De familie Plantin had geen zonen. Een van de dochters, Martina, werd verliefd en huwde de reeds eerder genoemde Jan Moerentorf. Maar Moerentorf, zijn naam zegt het al, was een ondernemer, een turfsteker en zo een naam klonk toch echt niet in het voorname geslacht van de familie Plantin. Dus werd de naam "verlatijnst" in Moretus, wat in die tijd wel meer gebeurde

Diens kleinzoon, Balthazar Moretus de 3e, gehuwd met Anna Maria de Neuf, werd door de koning van Spanje, Karel de 2e,in de adelstand verheven. Deze kocht in 1679 "het Goet van Steenland" als zomerverblijf. Vanaf nu kreeg het de naam "Moretushof". De naam Steenland gaat zelf terug tot ongeveer 1400.

De kleinzoon van Balthazar, jonker Johannes Josephus Moretus leefde van 1727-1806 en bleef ongehuwd en dus rijk. Hij breidde zijn bezittingen sterk uit en liet de heide en wildernis rond het hof omvormen tot bos, liet de randdijken aanleggen en bouwde in 1768 het theehuis de Gloriëtte (Gloriëtte is het Franse woord voor prieeltje, tuinhuisje).Het domein zelf liet hij aanleggen naar het voorbeeld van de tuinen van Versailles van de Franse koningen Lodewijk XIV (Zonnekoning) en Lodewijk XV. Kenmerkend voor deze baroktuinstijl is één hoofdas (Ravenhof-Gloriette) en symmetrische patronen, die u in het gebied vast zullen opvallen tijdens de wandeling.

Algemeen geliefd.
De tuinen waren zo gigantisch groot en smaakvol aangelegd, dat men er nu nog steeds verwonderd over is, hoe men dat heeft kunnen realiseren met de primitieve middelen van die tijd. Het werk moest worden uitgevoerd door de plaatselijke werklozen die in die tijd in grote armoede leefden. Alle werkwilligen werden door hem ruim beloond voor de geleverde prestaties. Hij was dan ook algemeen geliefd bij de bevolking, waarmee hij zich sterk verbonden voelde. Hij overleed op 27 februari 1806.

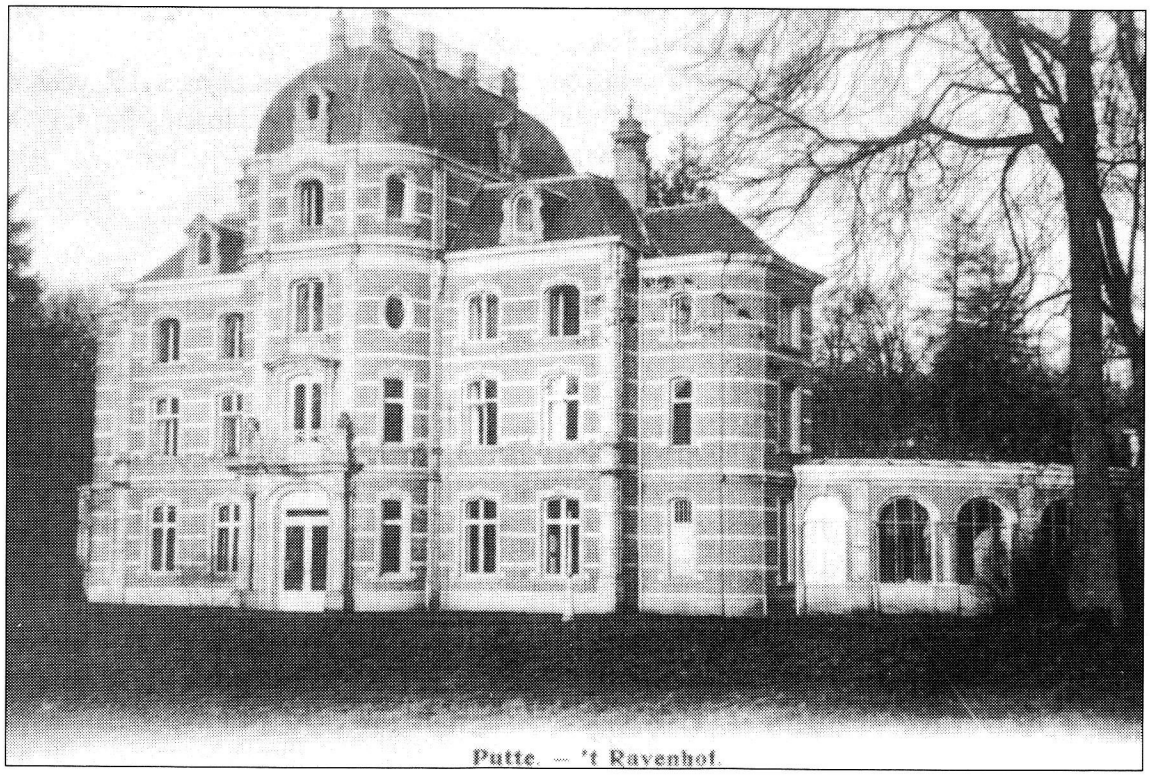

↑ "t Ravenhof" ↓ De Gloriëtte

Na zijn dood kwam het landgoed in handen van Philip de Pret (aangetrouwde neef) en zijn rechtsopvolgers (erfgenamen): Johanna de Pret en graaf Philip de Pret.

Philip de Pret liet het kasteel verbouwen in Lodewijk VX-stijl en gaf het de naam "Ravenhof. In 1907 stond graaf de Pret het Ravenhof af aan graaf Karel Jules Marie Moretus Plantin. Onder zijn bewind werd het Ravenhof vergroot tot wat het nu is. Hij was van 1912-1926 en van 1939 tot aan zijn dood in 1960 burgemeester van Stabroek

Assumptiehof.
Na diens dood werd het kasteel nog tot 1979 beheerd door de paters Assumptionisten, die het omdoopten in "Assumptiehof".

Ravenhof.
Daarna kwamen de gebouwen en het parkgedeelte ca.3 ha in bezit van de gemeente Stabroek die het zijn vroegere naam "Ravenhof" teruggaven.
De gronden op Belgisch grondgebied, circa 25 ha, zijn nu in handen van de Dienst Waters en Bossen; het Nederlandse gebied, ongeveer 75 ha. is in handen van Staatsbosbeheer

Maar nu zijn we helemaal afgedwaald van ons doel om er een mooie wandeling van te maken. Ik vind het echter altijd leuk om een stukje geschiedenis te weten van een gebied voor je er gaat wandelen. Je bent dan als het ware een beetje voorbereid op hetgeen je er gaat zien.

In het hele gebied lopen mooie lanen en laantjes met prachtige doorzichten vanaf de hoger gelegen paden. Van een echt natuurbos mogen we natuurlijk niet spreken, maar wel is al goed merkbaar dat er de laatste jaren sprake is van wat meer natuurlijke ontwikkeling.

Toen we hier vele jaren geleden 's zondags wel eens wandelden kon je er bij wijze van spreken van de grond eten, zo zuiver was het bos opgepoetst. Je kon niet één omgevallen boom ontdekken, die werd direct opgeruimd. Geen wonder natuurlijk want het grootste deel van de bevolking stookte toen nog hout in de kachel. Nu wordt het allemaal al wat ruiger. Men zegt dat dit de grond en het bos ten goede komt, maar ik heb daar toch zo mijn bedenkingen over.

Rechts en links van het grote pad vanaf het kasteel, de hoofdas, bestaat het grootste deel uit grove den en zomereik met een ondergroei van varens, waaronder de brede stekelvaren en verschillende mossoorten. De brede stekelvaren is herkenbaar omdat hij in de winter groen blijft en onderaan de slipjes puntig zijn. Bovendien heeft hij een donkere lengtestreep over het midden. De zomereik is een echte streekeigen boom die gemakkelijk 500 jaar oud kan worden. Een heel goede kennis gaf ons enkele jaren geleden een gemakkelijke manier om deze boom te herkennen. Het zijn kortgesteelde gelobde bladeren en langgesteelde eikels.

Wanneer we bij de Gloriëtte aankomen, zien we aan de wortels van de boom onder aan de trap een heel fijn mos zitten, wanneer we er over wrijven ruikt het naar kamfer, het is het gedrongen kantmos dat vrij algemeen in deze streken voorkomt. We gaan de trap op en kijken naar het kasteel. Het dak van het kasteel en Gloriëtte liggen op dezelfde hoogte. Van enkele oudere Puttenaren hoorden we dat in de berg waarop het "Gloriëtje" staat, een "verborgen" ruimte of ijskelder geweest moet zijn. Of dit op waarheid berust kunnen wij u niet vertellen, wel zit er in de vloer een luik, maar dat is volgestort met puin.

In de buurt staan enkele heel oude Robinia's die hun beste tijd echt wel gehad hebben. Het zijn bomen die hier eigenlijk niet thuis horen maar omdat ze woon- en leefruimte bieden aan spechten mogen ze natuurlijk blijven staan.

Gedenkplaat bij het opslaghuisje van de vroegere oranjerie

(D)eo (O)ptimo (M)aximoque
Piae Memoriae
Prae insignis Domini

Joannis Josephi Moretus
obiit in villa sua
in pago Stabroeck sita
Die XXVII Februarii
MDCCCVI

LXXIX annorum natus
IV mensium XXV dierum

R(equiescat) I(n) P(ace).

Aan de Algoede en Almachtige God
Ter vrome herinnering
aan de edele Heer

Joannes Josephus Moretus
die overleed in zijn Hof
gelegen in het dorp Stabroeck
op 27 februari 1806

Op de leeftijd van 79 (negenenzeventig)
jaren 4 (vier) maanden en 25 (vijfen-
twintig) dagen

Moge hij rusten in vrede

Enorme beuken.
We wandelen om de berg heen en volgen de paaltjes die het Geldbergpad aangeven en komen via een smal pad tussen rododendrons terecht in een brede beukendreef. Wat een enorme beuken staan hier zeg, die moeten al heel oud zijn, ze zijn dan ook allemaal meer dan een meter doorsnede. Zouden dit nog de beuken kunnen zijn die jonker Johannes Josephus Moretus heeft laten aanplanten? Dan zouden ze nu zo ongeveer tweehonderd-vijftig jaar oud moeten zijn.
Al deze reuzen zijn echter afhankelijk van elkaar. Wanneer er één, om wat voor reden dan ook, tussenuit valt, zijn ze zo goed als zeker allemaal verloren. De bast van de beuk is zeer zongevoelig, dus wanneer er een tussenuit valt, zullen de anderen grote kans lopen door zonnebrand te bezwijken.

Hier en daar liggen nu vermolmde oude bomen, waar insecten en vogels een rijkgedekte tafel aan hebben. Persoonlijk vind ik het niet mooi, het hoort niet in zo een soort parkbos, maar het is natuurlijk wel nuttig en het brengt weer nieuw leven in het bos. De vele beuken- eiken en kastanjelanen roepen bij ons eerste bezoek al direct een beeld op van grote kathedralen met hoge gewelven. Van een beuk is bekend dat hij maar eens in de 5 tot 8 jaar in mei bloeit. Pas na het 50ste jaar begint de vruchtzetting pas goed op gang te komen.

In een ander gedeelte achter de Gloriëtte, is het weer de grove den die aangeplant is, waarschijnlijk voor de houtopbrengst. De grove den is gemakkelijk te herkennen aan de oranjekleurige schilferige schors aan het bovenste deel van de stam.

Voor jonker Johannes Josephus Moretus, die vrijgezel was (en dus rijk) symboliseerde het landgoed vooral macht en aanzien.
Wanneer we even later rechtsaf gaan door een eikenlaan valt het ons op dat er soms eiken tussenuit zijn en deze ruimten ook weer opgevuld zijn door Robinia's. Het zijn natuurlijk snelle groeiers en de bast lijkt enigszins op eikenbast.
Tijdens een van onze wandelingen geraakten we op een bepaald moment even de route kwijt en liepen we door een heel lange dreef met alleen kastanjebomen, een fantastisch mooi gezicht en bovendien een heel aparte belevenis, vooral door de dikke laag bruin/gele bladeren op de grond.

Meer variatie.
De ondergroei bestaat hier voor een groot deel uit de bij u allen zeer bekende rododendron. Deze planten geven eind mei begin juni een weer heel aparte sfeer aan deze grote lanen.
Door Staatsbosbeheer zijn ze de laatste jaren flink terug gesnoeid, daar ze anders aan andere planten teveel overlast bezorgen en overwoekeren. Het is goed te zien dat er nu meer variatie in de ondergroei ontstaat, waaronder een aantal bijzondere soorten varens.

Een aantal paden zijn, wanneer het wat nat is, moeilijk te bewandelen. Dit duidt waarschijnlijk op de aanwezigheid van dikke leemlagen in de ondergrond waardoor het regenwater onmogelijk in de grond kan wegvloeien. Hier zou misschien wat aan gedaan kunnen worden door b.v. een greppel langs de paden te graven en deze dan aan te sluiten op een sloot zodat het teveel aan water wel weg kan vloeien.

Door Johannes Josephus Moretus werd de wildernis van Putte herschapen in lommerrijke dreven en prachtige sfeervolle lanen, smaakvol aangelegd en beplant met vele verschillende boomsoorten. Het zou fantastisch zijn wanneer dit behouden kon blijven. Toch zijn er altijd mensen die uit pure vernielzucht als beesten te keer gaan en de omgeving van de Gloriëtte steeds opnieuw moeten vernielen, door zelfs de stenen paden te slopen. Waarom?

Wanneer we het pad achter de Gloriëtte uitlopen doet het bos wat meer "streekeigen" aan. We zien onderbegroeiing met niervaren, lijsterbes en sporkehout. Vooral het sporkehout is bij imkers geliefd als drachtplant door zijn lange bloeiperiode.

Wanneer we het bos uitkomen vinden we op een van de laatste bomen, een beuk, enkele zeer grote echte tonderzwammen. Vermoedelijk zijn er door wandelaars aan de onderkant van de boom al enkele afgehaald, want de plaatsen waar ze gezeten hebben zijn nog goed zichtbaar. De leeftijd van zo'n tonderzwam kan gemakkelijk afgelezen worden door de jaarringen aan de bovenzijde te tellen. Weet u dat deze zwam zeer ontvlambaar is? Vroeger werden ze dan ook veel gebruikt om vuur te maken.

De Geldberg.

We gaan linksaf en komen voorbij "de Hooiweide", het vroegere boswachtershuis. In deze omgeving vonden we vorig jaar nog enkele dubbelloofvarens, maar de laatste tijd zien we ze niet meer. Van een goede bekende van dit gebied hoorden we echter dat ze er nog steeds staan en zullen wij ze wel over het hoofd gezien hebben. De 1e weg rechts brengt ons bij de Geldberg, waar we even kunnen genieten van een mooi panorama. Van de Geldberg wordt verteld dat jonker Moretus er zijn geld en sieraden in verstopt had tijdens de Franse bezetting,1800-1805. Het lijkt me meer waarschijnlijk dat het een overblijfsel is van de vroeger aangelegde dijken.

Toch krijgen we steeds meer respect voor de wijze waarop al deze werken vroeger met zulke primitieve gereedschappen uitgevoerd zijn Maar meer hierover in een volgende aflevering.

Hoogerheide, september 2000 Adrie van Zunderd.

Bronnen:

Boekwerk: Kasteelpark Ravenhof/Moretusbos "een grenzenloze ontdekking"
(te koop voor Fl.7,50 bij VVV. en gemeentehuis, loket 2)
Folder: "Het Geldbergpad". Een routebeschrijving uitgegeven door de gemeenten Woensdrecht en Stabroek.

Uit de krant vanaf 1898

Gemeente-Raad van Ossendrecht
.....toen we dan om 4 uur nam. de Raadszaal binnentraden, troffen we daar aan: den voorzitter dhr. Theuns met al zijn raadsleden en den Secretaris.
Onmiddellijk bleek ons, dat ook hier, gelijk op de meeste plattelandsgemeenten het geval is, de zaken zeer huiselijk behandeld worden.
Het lokaal stemt met dien eenvoud overeen. Geen noodelooze versieringen aan den wand, geen tapijt op de vloer.
Wel is de tafel gedekt met een groen kleed, doch dat is geen overtollige weelde, want de tafel waarom heen de vroede vaderen gezeten zijn, moet toch altijd en overal hetzelfde wezen!
Aan de wand prijken de portretten van wijlen KoningWillem lll en van de tegenwoordige, ook in Ossendrecht, innig geliefde Koningin-Regentes. Aan de andere zijde het portret van Willem I.
De Kroningsfeesten zullen ook hier wel enige aanvulling brengen in de meubileering der zaal. Bij de Koninklijke Ouders zal dan zeker ook de beeltenis van het aanvallig Koningskind aan de wand erlangen. Ieder vaderlandslievend ingezetene zal haar daar met vreugd begroeten.
Aan de wand ontdekken we nog eene kaart, waarop de wegen van Ossendrecht zijn geteekend, eene afbeelding van het Raadhuis en eene Oorkonde.
Nu kent gij de Raadzaal.
De tegenwoordig zijnde raadsleden zijn: Melsen en van den Eijnden, wethouders, Jansen, van de Moer, Sneep en Philips.
Deze heeren maken met de burgemeester, tevens raadslid, den gemeenteraad uit, met de heer E.J.R. Adan als secretaris.

Naar men verneemt, zullen binnenkort door een drietal ingezetenen ernstige pogingen in het werk worden gesteld tot het oprichten eener zangvereniging in deze gemeente, dewijl het gebleken is, dat de daartoe vereischte krachten hier voldoende aanwezig zijn.

Zondag en Maandag gaf de harmonie "De Hoop" alhier een uitvoering in het schoollokaal. Het programma bevatte voor elk wat wils: een flink toneelspel in 8 tafereelen getiteld: De wraak eens vaders", verder muziekstukken en komische voordrachten. En zoowel het een als het ander was de moeite waard om te zien en te hooren. Eerstens een woord van lof aan den vervaardiger der decoratien. Het zag er recht netjes uit.
Het hoofdstuk werd charmant gespeeld. Vooral de hoofdrollen waren in uitstekende handen en de verdere acteurs maakten met dezen een goed geheel. De comische voordrachten werden met talent vertolkt, zoodat het publiek tussen al het ernstige van het drama, volop gelegenheid had om eens recht hartelijk te lachen. Ook de harmonie gaf schone stukken ten beste, en toonde door de keurige uitvoering, dat de muziek door haar met ambitie beoefend wordt.
Zondag was er niet zooveel publiek, waarschijnlijk door het minder gunstig weer. Maar maandag was het lokaal des te voller. En wie er geweest zijn, keerden hoogst voldaan huiswaarts met den wensch, nog dikwijls eene uitvoering van onze kranige harmonie te mogen bijwonen.

Hoogerheide, 27 mei 1898.
Eikels worden eiken!
Op de hofstede 'Lindonk' heeft men onlangs een eik gerooid, welke niet minder dan het buitengewone gewicht van 6640 K.G. haalde, bij een enorme omvang van Meter 3,80.

Gister werd deze kolossus van daar over den Provinciale weg naar Antwerpen vervoerd.
Ging het in den beginne in den zanderigen weg niet dan met veel moeite en inspanning gepaard, eenmaal op den klinkerweg gekomen, bolde het met een drietal paarden er voor nogal lochtjes er over, hoewel het menigen klinker moest ontgelden, wegens de te grote drukking, en betrekkelijk te smalle vellingen.

Ossendrecht, 22 mei 1898.
Hedenmorgen heeft hier een verschrikkelijk ongeluk plaats gehad: door den stoomtram, in snelle vaart komende van Hoogerheide is op Ossendrechtsch gebied aan de kromming van de weg eene 80 jarige stokdoove vrouw, de wed. P. v.d. R. overreden met het gevolg, dat zij onmiddellijk werd gedood.
Al is dit droevig ongeval misschien aan eigen onvoorzichtigheid te wijten, toch is het reeds de tweede maal dat op de zelfde plaats zulks eene vreeselijke gebeurtenis plaats heeft; eene les te meer voor de bevoegde overheid om te waken, dat op zulke gevaarlijke punten de tram zijne gewone snelheid dient te vertragen.

Ossendrecht 9 februari 1898.
Gisteren-avond is op den Provincialen Steenweg van Hoogerheide naar Putte in de nabijheid van 'jagersrust' het rijtuig van den wethouder J.B. Melsen in botsing gekomen met het rijwiel van den deurwaarder Backers; behoudens kleine kneuzingen is het ongeval zonder persoonlijke ongelukken afgeloopen; het rijwiel was echter totaal vernield en ook het rijtuig is beschadigd.

Hoogerheide 16 februari 1898.
Maandag-avond werd er feest gevierd door de fanfare "De Scheldezonen" in haar repetitielokaal bij de heer M. Verschuuren, ter herinnering aan haar eenjarig bestaan.
Na eerst eene wandeling door het dorp te hebben gemaakt, en eene serenade bij de heeren W. Melsen en J.A. Soffers, resp. president en vice-precident der fanfare te hebben gebracht, vereenigden zij zich aan een welvoorzienen disch, bestaande uit een malschen bief en het van ouds bekende lekkere worstenbrood van den nieuwen bakker. Het gerstenat, eveneens de sigaartjes waren delicieus.
Dan werd verder overgegaan tot het kiezen van een definitief bestuur, op een paar leden na, welke niet meer in aanmerking wenschten te komen, werd het voorlopige bij acclamatie gekoozen, en bestaat thans onder beschermheerschap van de Hoog Weled. geboren heer Volcker van Zoelen als volgt: Directeur dhr. W. Olieslagers, Onder-directeur dhr. Jos. Stuijts, President de heer W. Melsen, vice-President de heer J.A. Soffers Jansen. Secretaris dhr. J.C. Verdult. Penningmeester dhr. J.B. Soffers en Commissarissen de heren G. Rooijens en Ant. van Elzakker.
Voor het overige passeerde men gezellig het feest-avondje en nog menig hartelijk woord werd er gesproken.
Verschillende lollige voordrachten brachten er niet weinig toe bij den opgeruimden geest te verhoogen en werd gezongen en gesprongen, gedronken en geklonken en de hoofdzaak werd niet vergeten, daar nog vele muzieknummers ten beste werden gegeven, tot ook hier een einde aan kwam en ieder genoeglijk en voldaan huiswaarts keerde in de zoete hoop nog jaren lang zulks te mogen hernieuwen.

Ossendrecht, 4 februari 1898.
De landbouwers zijn allesbehalve tevreden over de prijzen die de bietenfabrikanten hun dit jaar aanbieden en voor deze streek van N.Brabant gesteld zijn op f. 9,50 per 1000 Kilo, zoodat geen enkel contract gesloten wordt.

De slechte uitkomsten van verleden jaar, alsmede de hoogere marktprijzen der graangewassen, make hen krachtig in hun eisch, een niet beneden de f. 10,-- hunne bieten te verkoopen.

De daders van den voor een 14tal dagen in het naburige Beirendrecht gepleegden kerkdiefstal, zijn te Antwerpen door de Belgische politie gesnapt. Het bij hen bevonden Nederlandsch klein geld, zijnde de opbrengst van eene een paar dagen voor den diefstal te Beirendrecht gehouden lijkdienst, waarin verschillende personen uit deze gemeente tegenwoordig waren, heeft niet weinig tot hunne ontdekkink bijgedragen.

De kleermaker F. Timmermans, is hedennamiddag op de Huijbergsche baan met zijn rijwiel tegen een kar aangereden, waardoor hij vrij ernstig aan de beenen is verwond en zijn rijwiel werd vernield. Hoe de zaak zich naar waarheid heeft toegedragen, ligt nog in het duister.

Tussen 1925 en 1935:

Stan van 'D' werkte op de buizen- en steenfabriek bij Daverveldt. Stan was nog al eens het doelwit van grapjassen. Vooruit Stan, laat jij die ponny eens trekken voor die kar met draineerbuizen. Ho! zei Stan, ik zal hem wel eens leren. Stan pakt de teugels, een tikje op z'n achterwerk en het beest keek eens om, en zag gelijk: die krijgt mij geen stap van mijn plaats. Stan vloekte nooit, maar hij zei ook weer geen lieve woordjes tegen dat paardje. Ten leste: Stan spande het paard uit en ging zelf voor de kar staan, en, hij bracht het spul waar het zijn moest.

Jan-oom, raadslid en wethouder, had wegenonderhoud in zijn pakket. Eentje (Heintje) van den Bogert, zowat de enige kantonnier in de gemeente Woensdrecht, stond onder zijn supervisie. Van tijd tot tijd ging Jan-oom op pad, om Eentjes werk te controleren. Dat ging de nonkel goed af: op zijn route kwam hij nogal wat cafeetjes tegen!

Kees den 'B' was een fervent duivenmelker, doch als er een van zijn lievelingsdiertjes na een vlucht op de klep kwam, moest moeder Sjo de ring van het pootje halen. Daar was Kees nou net iets te fel voor.

Dat Toon Kuijlen voor een dreigende donderbui ging schuilen bij Marie van Marijn Stuijts op de Neerhei: een bliksem-inslag trof Toon dodelijk in de zorgstoel gezeten. Vrouw Kuijlen, zijn weduwe toen, bleef met 6 kleine kinderen en een boerenbedrijf achter.
Een zoontje van Willem de Dooij werd ook door een bliksem-inslag dodelijk getroffen, toen het ventje onder een korenhoop zat te schuilen.

Gidus-oom, de gebruikelijke naam voor een oom van je, fietste voor een paar dagen uit logeren bij zijn dochter in Moerstraten. Dat deed hij wel meer. Hij had echter een probleem bij deze uitstapjes. Bij kapper Dingemans had de goeie man een abonnement scheren. En, wat deed Gidus-oom? U raadt het al. Hij trapte parmantig de volgende ochtend van Moerstraten naar Hoogerheide voor zijn baardbehandeling, en fietste daarna weer terug naar zijn logeeradres. Waar je voor een dubbeltje al niet naar toe kunt fietsen!

Tijdens het aardappelrooien (met de riek), bleek een der helpende vrouwen weeën te krijgen. Paard en kar, ter plaatse aanwezig, bracht vader met de zwangere aanstaande moeder er op, naar huis. Van de Prins Karelpolder naar het Zandfort.
Thuis bij die vrouw aangekomen, waren ze met z'n drieen!

Ome Lindert (Leendert, nu met ome ervoor!) bakte de lekkerste krakelingen uit de hele omtrek.
Toon-oom M., een gepensioneerd marechaussee, zat in de bocht op het Korteven aan een tafeltje buiten langs de weg, Bergen-Zeeland, en telde de auto's, die heen en weer passeerden. Sommige uren hoefde hij niet te tellen! Er waren er geen.

Nog een voorval, ook in de aardappel-rooitijd.
Een 'echelsteert' (typhoon) kwam met razende kracht aanstormen. Weer was er een vrouw, nu met de baby in de wieg er bij betrokken. Toen dit draaiende geweld precies de plaats waar het wiegje stond naderde, werd dit met kind en al opgetild en enkele meters van de grond, iets verderop gedumpt. Wonder en wel: het kindje sliep gewoon door!
Echt gebeurd! Mijn vader heeft het zelf verteld.

Joseph M. kwam per motorfiets vanuit richting Bergen. Zijn duo-passagier was Flipke van O. Ter hoogte van het Pannenhuis was men met herstrating van de rijweg bezig. Het was najaar, vroeg donker en de verlichting van het motorrijwiel was een te zwak schijnsel om de sponning tussen oud en nieuw opgehoogd wegdek goed te kunnen overzien. Het gevolg: Flipke sloeg achterover met het hoofd op de keien. Hij werd 'voor dood' bij ons binnengedragen. Een ontboden dokter constateerde zwaar hersenletsel.
Dagen heeft die ongelukkige man buiten bewustzijn gelegen. Hij had veel bloed verloren. Later is hij toch weer goed opgeknapt en kon hij, als spook verkleed, Pietje van A. de stuipen op het lijf jagen, door hem uit Pietjes huis te laten ontvluchten. Flipke had zijn grappen en grollen niet verloren.

Een allegaartje.....
In 1888 is de tramlijn Bergen op Zoom-Ossendrecht (grens) aangelegd. In 1938 beeindigd.
Electriciteit deed in 1920 te Hoogerheide de lamp branden.

Smokkelende non betrapt. Een grieks-orthodoxe non is op het vliegveld van Kenia gearresteerd wegens het smokkelen van bijen. De non werd aangehouden omdat ze 6000 bijen onder haar habijt had verborgen. Zij wilde de bijen houden voor het maken van waskaarsen. Ze kon veroordeeld worden tot een geldboete of een gevangenisstraf van 5 jaar uitzitten. De Keniase autoriteiten zijn net als Nederland niet gecharmeerd van illegale dieren-import, vanwege besmettelijke ziekten.....

Moedig! Vriendschap sluiten met de natuur!
Er waren eens twee bijen. Ze zaten zowat in de zon voor de ingang van de korf. Er had lange tijd een hevige storm gewoed. Een domme storm, die met geweld tegen alles aansloeg en zo de wereld wilde veranderen. En hij had alle bloemen van de bomen gewaaid. En de wereld was een woestenij. Wat! Wil je nog vliegen? zei de ene bij tegen de andere. Het is allemaal een grote rotzooi. Wat kan een bijtje daar nog aan doen? Ze zat er troosteloos bij. Bloemen zijn sterker dan de storm', zei de andere bij. Er moeten nog ergens bloemen zijn en ze hebben ons nodig, om bevrucht te worden! Ik ben weg!!!'

A. de L. deed aangifte bij de politie, omdat hij een klap in het gezicht kreeg, vanwege het voorkruipen aan de biechtstoel, voor de M. (*uit de Zoom van 1904*)

In de zomeravonden, tegen de schemering, gingen vader en ik op 'safari'
Tientallen konijntjes, egeltjes, vleermuizen, uiltjes, dat alles zag je als je je verdekt opstelde.
Al dat spul stoeide op de weide, zo tegen het bos aan. Je hoorde het krakend geluid van een

vleermuis, die net een meikever had verschalkt.
Wat was dat alles fascinerend, als je dat geritsel en getrippel van al dat spul kon volgen.
Maar, het kon toch wel te gek worden, want die konijnen deden schade aan de gewassen. En de opbrengsten waren toch al niet zo hoog, die tijd. Vandaar, dat met een stropje of klem, die langoortjes wat ingedamd moesten worden. Trouwens die diertjes smaakten nog goed ook!

In de dertiger jaren.
Twee koppeltjes gingen trouwen. Gewoon verliefde mensen, zoals gij en ik.
Hun kerkelijk huwelijk zou op hetzelfde tijdstip ingezegend worden, 's morgens tijdens de H.Mis van 7 uur. Kapelaan Devolder was de celebrant. Lekker vroeg, he!
L. van H. en zijn aanstaande wilden een dienst met orgel en gezang. Kosten fl. 7,50.
Fotje V. en zijn uitverkorene, Lies R. wilden het soberder, dus zonder muziek. Kosten fl. 5,--.
Na de plechtigheid hadden beide koppels genoten van zang en muziek. Alleen de prijs was anders!

Voor 1940 kostte een flesje 'lager' en oudbruin een dubbeltje, Pils was 15 cent. Een borrel kostte 13 cent of twee voor een kwartje. Sigaretten waren er van 17 en een halve cent, 20 en 25 cent per pakje van 20. Een goede sigaar was er van 5 en 10 cent, doosje Cubaantjes kostte 30 cent. Dit alles in cafés.

In de kerk werden de plaatsen jaarlijks verpacht. De elite boden tegen elkaar op en zaten dus altijd vooraan. Verder naar achter was meer voor het gewone publiek en geheel achteraan waren de 'luizebankjes' laag aan de grond en zonder leuning.
Deze kostten niets of twee cent, dat weet ik niet meer.
Schoolkinderen zaten voor de groten vooraan: links de meisjes onder toezicht van de zusters en rechts de jongens met de onderwijzers.

Ossendrecht, september 2000 D. Adriaansen

GENEALOGISCHE KRONIEK

door M. Moors

Het is de redactie van "Tijding" bekend, dat bij veel leden van onze heemkundekring niet alleen belangstelling bestaat voor de streekgeschiedenis in het algemeen, maar dat velen ook geïnteresseerd zijn in de verrichtingen van zijn of haar persoonlijke voorouders. Ze zoeken antwoorden op vragen als: wie waren mijn voorouders, waar kwamen zij vandaan, wat deden zij voor hun beroep en waar woonden zij?
Om dit te weten te komen is genealogisch onderzoek nodig.

Het is om deze reden dat de redactie de, door ons zeer gewaardeerde, medewerking heeft gevraagd van de heer M. Moors. Iemand die reeds jarenlang genealogisch onderzoek doet en dientengevolge de beschikking heeft over een groot aantal, bijna kant en klare stambomen van families uit onze Zuidwesthoek.

Omdat alle facetten van heemkunde in "Tijding" hun plaats moeten kunnen krijgen, is besloten om de genealogische bijdrage te beperken tot het publiceren van enkele, willekeurig gekozen, stambomen per keer. Let wel: geen volledige zogenaamde kwartierstaten, (deze bevatten namen van alle voorouders, ook van de moeders) maar een weergave van een stamboom in directe lijn. Ze zijn door ons bedoeld als een leidraad voor eventueel verder onderzoek. Mocht u nadere belangstelling hebben voor b.v. een onderzoek naar uw familie, neem dan eventueel contact op met de voorzitter of secretaris van de werkgroep Genealogie, die elders in deze kroniek vermeld staan.

♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣

Bronnen:

- Doop-, trouw- en begraafboeken van vóór 1811.
- Geboorte-, Huwelijks- en Overlijdensregisters Burgerlijke Stand vanaf ± 1811.
- Bevolkingsregisters vanaf ± 1830.
- Streekarchieven Zevenbergen, Etten-Leur, Prinsenbeek, Oosterhout, Heusden, Eindhoven.
- Gemeente-archieven Bergen op Zoom, Roosendaal, Breda, Rucphen, Tilburg, s-Hertogenbosch, Rotterdam, 's-Gravenhage.
- Gemeente-archieven Antwerpen, Essen, Kalmthout, Wuustwezel.
- Rijks-archieven 's-Hertogenbosch, Middelburg, 's-Gravenhage.
- Rijks-archieven Antwerpen, Gent.
- Centraal Bureau voor Genealogie, 's-Gravenhage.
- Frans Buijssen, "Familiestambomen 1660-1800".
- Nederlands Repertorium van Familienamen, Meertens Instituut voor Dialectologie, Amsterdam.
- Verzameling bidprentjes van het Wilhelmietenmuseum, Huijbergen.

LEENAARTS

Joannes,
huwde **Elisabeth Kerstens.**

-zoon **Petrus Joannes,**
geb. 15-5-1755 Stabroek (B), overl. 15-3-1824 Putte, 69 jaar, landbouwer,
huwde 29-1-1787 Putte **Maria Cleiren**, geb. Putte
huwde 2e keer **Anna Maria Kennis,** geb. 1787 Capellen (B) , overl. 3-5-1853 Putte 67 jaar, dochter van Guilhelmus Kennis en Joanna Verheezen, landbouwster.
Anna Kennis huwde voor de 2e keer op 18-4-1833 Putte met **Petrus Broos,** geb. 10-4-1799 Huijbergen, landbouwer, zoon van Gerardus Broos, geb. Essen (B), tapper en van A.M. Elst, geb. Kalmthout (B).

-zoon (van Anna Kennis) **Cornelis**
geb 13-2-1823 Putte, overl. 24-4-1873 Woensdrecht, 50 jaar, gemeente-veldwachter,
huwde **Suzanne Schippers**, geb. 30-10-1820 Stabroek (B), overl. 15-5-1899 Woensdrecht, 78 jaar, mutsenwaster, dochter van Mattheus Schippers en van A.C.Dankers.
Suzanne Schippers huwde voor de 2e keer met **J.B. Hoekx**, geb. 1-1-1830 Woensdrecht, overl.11-4-1900 Woensdrecht, landbouwersknecht, 69 jaar, zoon van Petrus Hoekx, geb. Woensdrecht, landbouwersknecht en M.C.Nefs, geb. Huijbergen, dienstbode.

-zoon **Matijs** geb. 29-12-1843 Huijbergen, overl. 3-4-1929 Woensdrecht, 85 jaar, slachter, loonslachter, veehandelaar,
huwde 28-6-1869 Woensdrecht **Anna Maria Bogers**, geb. 26-11-1843 Halsteren, overl. 20-8-1918 Woensdrecht, 74 jaar, dienstmeid, dochter van Leonardus Bogers, geb.Halsteren, landbouwer en van A.C. van Eekelen, geb. Wouw.

-zoon **Ludovicus Leonardus,**
geb. 24-9-1869 Woensdrecht, huisnr. B7, slager,
huwde 20-9-1900 Woensdrecht **Sophia Leenaarts**, geb. 14-6-1875 Woensdrecht, dienstmeid, dochter van Cornelis Leenaarts, geb. Woensdrecht, arbeider en van Catharina Mathewis, geb. Woensdrecht, arbeidster.
Kinderen: Wilhelmina Maria Catharina *1901; Cornelis Mattheus *1902; Louisa Maria Helena *1905; Bertha Sophia *1906; Johanna Catharina *1907; Marinus Alphonsus *1909; Hendrikus Celestinus *1910; Adrianus *1911; Josephus Antoine *1913; Bertha Maria *1915 en Felix *1916.

-zoon **Felix,** geb.11-5-1916 Woensdrecht
huwde **Jozina Dimphna Linders**, geb. 23-10-1912 Woensdrecht, overl. 27-1-1989 Woensdrecht, dochter van Johannes Hubertus Linders, geb. Venray, schaapherder en van A.C. de Moor, geb. Woensdrecht.

LUYKX.

Sebastianus Meerten,
huwde 30-6-1675 Nispen-Essen, **Cornelia Jans Ysermans**.

-zoon **Martinus Sebastiani**
geb. 26-2-1683 Essen,
huwde 19-4-1705 Steenbergen, **Adriana Johannes Vermeulen.**

-zoon **Martinus,**
geb. 22-11-1716 Steenbergen,
huwde 7-11-1751 Halsteren, **Jacoba (Jacomina) van Litsen**, geb. 10-11-1727 Wouw (Biezen), dochter van Jacobus van Litsen en J. de Jongh.
Kinderen: Johanna *1752; Adrianus *1754; Martinus *1755; Cornelis *1758; Sebastianus *1759; Johannes *1761; Wilhelmus *1764; Adriana *1767; Marinus *1769; Maria *1774 .

-zoon **Cornelis,**
geb. 2-1-1758 Halsteren (Westland), overl. 30-1-1810 Halsteren ?
huwde 5-9-1784 Halsteren **Maria Anna Korst**, geb. 27-11-1757 Nieuw-Vossemeer, overl.18-11-1799 Halsteren, dochter van Theodorus Korst en Petronella de Jongh.
Kinderen: Catharina *1785; Dorothea *1786; Theodorus *1788; Martinus *1790; Theodorus *1792; Petronella *1793; heodorus *1795; Johannes *1797 en Wilhelmus *1799.

-zoon **Wilhelmus,**
geb.24-10-1799 Halsteren, overl. 22-7-1872 Steenbergen, 75 jaar, arbeider, knecht, landbouwer,
huwde 17-7-1728 Halsteren **Cornelia de Weerd**, geb. 10-12-1804 Bergen op Zoom, overl. 21-7-1834 Halsteren (Waterkant) , landbouwster, dochter van Petrus de Weerd, geb. Halsteren en van A. Voetstouwers, geb. Bergen op Zoom,
huwde 2e keer: 15-1-1836 Steenbergen **Antonia Jansen**, geb. 13-6-1808, Steenbergen, overl. 10-12-1886 Steenbergen, 77 jaar, landbouwster, dochter van Jan Jansen en van Adriana Verbeek, geb. Steenbergen , landbouwster.
Kinderen: Maria Anna *1829; Apollonia *1832; Johanna *1834; Anna Cornelia *1836 Adriana Cecilia *1837; Cornelis Johannes Theodorus *1838; Franciscus * 1840; Catharina *1842; Johannes Adrianus *1843; Jacobus Martinus *1845; Willem *1848; Pieter Jan *1849 en Philomena *1851.

-zoon **Jacobus Martinus**
geb. 3-12-1846 Lepelstraat, overl. 18-3-1933 Woensdrecht, landbouwers-knecht, landbouwer,
huwde 12-1-1871 Woensdrecht **Johanna Raaymakers**, geb. 11-11-1829 Bergen op Zoom (Poorterij), overl. 6-10-1872 Woensdrecht, 43 jaar , landbouwster, dochter van Cornelis Raaymakers, geb. Wouw, dagloner en van Helena

Suykerbuyk. Johanna Raaymakers was eerder gehuwd met Dionysius Dietvorst, geb. Bergen op Zoom, landbouwer,

huwde 2e keer 21-7-1873 Ossendrecht **Isabella van Meir**, geb. 2-5-1849 Ossendrecht, huisnr.G 180, overl. 3-7-1932 Woensdrecht, landbouwster, dochter van Franciscus van Meir, geb.Zandvliet, landbouwer en van A.C.Koolen, geb. Putte, landbouwster.

Kinderen: levenloos man 1873; Antonetta *1874; levenloos man 1875; levenloos man 1875; Theodorus Wilhelmus *1876; Franciscus *1877; Catharina Johanna *1878; Adrianus Johannes *1879; Ida *1882; Egidius *1883; Sebastiaan Mattheus *1885; Ida *1886; Anna Maria Cornelia *1888; Anna Maria A.A. *1890 en Petrus Johannes Franciscus *1892.

-zoon **Petrus Johannes Franciscus,**

geb. 5-4-1892 Woensdrecht, overl. 30-11-1969 Woensdrecht, landbouwer

huwde 5-8-1919 Woensdrecht **Cornelia Godefrida Kuylen**, geb Woensdrecht 17-12-1889, overl. 23-12-1928 Woensdrecht, 39 jaar, dochter van Adrianus Kuylen, agent, wethouder en vanA.C. Jansen , geb. Woensdrecht, landbouwster,

huwde 2e keer 15-5-1929 Woensdrecht **Paulina Maria Louisa Snepvangers**, geb. 18-1-1989 Woensdrecht, overl. 2-11-1977 Woensdrecht, dochter van Hendrik Snepvangers en van Petronella Simons, geb. Woensdrecht.

Kinderen: Mathilda Cornelia *1923; Petrus Johannes Franciscus *1924; levenloos vrouw 1926; Julia Wilhelmina Theresia *1926; Ludovicus Catharina *1928; Cornelia Hendrika Adriana *1930; Hendrikus Emilius *1932 en Martinus *1940.

-zoon **Petrus Johannes Franciscus**

geb. 30-10-1924 Woensdrecht

huwde **Anthonia Goense**, geb. 10-12-1926 Rilland Bath, overl. 20-6-1989 Bergen op Zoom.

Tot een gedachtenis aan

JOHANNA MARIA LUIJKS

echtgenote van
Adrianus Petrus Johannes van Schendel

Johanna Maria Luijks werd geboren op 20 januari 1923 te Steenbergen.
Door een ernstig ongeval werd zij op 6 juli 1972 plotseling van ons weggenomen.
Wij hebben haar op 10 juli aan de aarde toevertrouwd, en haar begraven op de R.K. begraafplaats van Marknesse.

Gedenk in uw gebed de ziel van zaliger

JOSEPH GERARDUS ANTONIUS
HENRICUS MARIA LUYKX
echtgenoot van
CORNELIA RAAYMAKERS
Ridder in de Orde van St. Silvester
Begiftigd met het erekruis Pro Ecclesia et Pontifice
Oblaat van de Congregatie der Redemptoristen
Lid van de Derde Orde van St. Franciscus
Lid van de H. Familie
Geboren te Wouw 29 oktober 1885, gesterkt door de H. Sacramenten, te Roosendaal op 25 oktober 1968 de verrezen Christus in blij vertrouwen tegemoet getreden.

Hij was een man van onwrikbaar geloof: aan hem is thans in vervulling gegaan Jezus' woord: Ik ben de Verrijzenis en het Leven. Wie in Mij gelooft zal leven, ook al is hij gestorven (Jo. XI 25).
In zijn verlangen God zo van nabij mogelijk te dienen, meende hij in zijn jonge jaren priester te moeten worden. Het was hem een zware slag, toen hem beduid werd, dat hij zich hierin vergiste.

Deze moeilijke naam heeft vele varianten

De hooge jaren zijn eene eerekroon, die op de wegen der gerechtigheid gevonden worden.
Prov. 16. v. 21.

—

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER

ANNA MARIA

LUYX,

weduwe van JACOBUS MARCUS,

geboren te Hoevenen den 21 September 1784, en voorzien van de H.H. Sacramenten der stervenden, in den Heer ontslapen te Aerschot den 27 Juli 1872.

Wier lijkdienst zal geschieden in de parochiale kerk van O. L. V. te Aerschot, op 29 Juli, om half negen uren.

—

Wij achten die gelukkig, die geleden hebben,
Jac. 5. v. 11.

Hebt medelijden met mij, gij ten minsten die mijne vrienden zijt. Job. 19. v. 23.

Jesus, Maria, Joseph, ik offer u mijn hert en ziel.
Jesus, Maria, Joseph, staat mij bij in den doodsstrijd.
Jesus, Maria, Joseph, dat mijne ziel in vrede ruste.
(300 dagen aflaat, toevoegelijk aan de geloovige zielen)

R. I. P.

Aerschot, F. X. Ingelberts-Van de Weyer.

1705

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER,

PETRUS LUYCKX,

WEDUWENAAR VAN

JOANNA CORNELIA GOOSSEN

EN

ANNA CORNELIA VAN INNEVELT,

geboren te Leur *en overleden te* Wouw *den* 22 *December* 1869, *in den ouderdom van omtrent* 82 *jaren.*

De godsdienstigheid bewaart het hart, en maakt het regtvaardig, zij geeft blijdschap en vreugde. Eccl. 1-18.

Deugd is hem tot zijne hooge jaren bijgebleven. Eccl. 46-11.

Ik heb de armen niet geweigerd hetgeen zij begeerden. Job. 31-16.

o Maria! op uwen heiligen naam heb ik mijn vertrouwen gesteld. In uwe handen kan ik niet verloren gaan. S. Anselm.

Onze scheiding zal niet langdurig zijn; wij zullen elkander in den hemel weder zien.
S. Aloys.

R. I. P.

DRUK – JAC. VAN POLL-SUYKERBUYK – ROSENDAAL.

---

†

Dankbaar aandenken
aan onze goede man en vader
dokter

WILLEM HENRI CORNELIS CHRISTIAAN JOHANNES LUCAS LUIJCKX

Geboren 23-7-1887 te 's-Gravenhage, 47 jaar lang gehuwd met **Antonia van 't Westeinde,** overleed hij te 's-Heerenhoek op 7 juli 1968. Zijn lichaam werd begraven op het R.K. Kerkhof te 's-Heerenhoek op 10 juli d.a.v.
Daar wacht het de opstanding ten leven.

Hij was van nature een zachtmoedig en goed mens, waarin geen bedrog stak. Geneesheer van beroep was hij een toegewijde dokter voor zijn patiënten. Hoeveel nachtelijke fietstochten heeft hij gedurende zijn lange praktijk gemaakt om kleine mensjes ter wereld te helpen brengen. Hij toonde zich, ook in zijn gesprekken, altijd de verdediger van het zwakke. Dat was als een tweede natuur in hem. Hij bestuurde zijn gezin in goedheid en zachtmoedigheid. Hij was een devote mens, die vele jaren als kerkzanger Gods lof heeft gezongen op het zangkoor te 's-Heerenhoek.
We kunnen bij zijn heengaan van deze aarde met zijn vrouw en kinderen alleen God danken voor deze goede mens, die een schone herinnering nalaat bij zijn gezin en bij allen die hem hebben gekend.
Heilige Artsen Cosmas en Damianus, neemt hem bij U in Uw gezelschap.

Hij ruste in vrede.

107

---

†

Gedenk in het H. Misoffer, in uw Communiën en gebeden de Ziel van Zaliger

Emilia Antonetta Luijkx

echtgenote van

Petrus Johannes Kuijlen

geboren 6 november 1890 te Woensdrecht en aldaar, tijdig voorzien van de H.H. Sakramenten der Stervenden op 28 december 1956 overleden
- op de verjaardag van haar echtgenoot -

Lid van meerdere Broederschappen.
Weldoenster der Kerk.

Langdurig en smartvol is haar lijden geweest, maar het geloof gaf haar de kracht om hare onbarmhartige kwaal met berusting te dragen. Vastberaden heeft zij het einde van haar levensbaan voor ogen gehad; vol vertrouwen op God is zij naar een beter leven overgegaan. Amos en Mach.

Zalig de mens, die de beproeving doorstaat, want ná beproefd te zijn, zal hij de kroon des levens ontvangen, die God beloofd heeft aan hen, die Hem beminnen. Jac. 1: 12.

Dierbare echtgenoot, ik sterf, maar mijne liefde voor U sterft niet, ik zal U in de hemel beminnen zoals ik U op aarde heb liefgehad. Vertrouw op God.
H. Johan. Berchm.

Geliefde kinderen en kleinkinderen, laten wij voor elkaar nog altijd blijven leven. Het is slechts God, Die tussen ons nu staat. Het is alleen in Hem, dat wij elkander kunnen vinden. Geachte familieleden en kennissen bidt voor mij.

Mijn Jezus barmhartigheid.
Zoet Hart van Maria, wees mijn heil.

R. I. P.

DE MOOR

Johannes ,
huwde 1738 Ossendrecht **Maria Harstrats,** eerder gehuwd met Geert Stoffelze.
huwde 2e keer 4-4-1751 Ossendrecht **Catharina Wijlans** Zandvliet (B).

-zoon **Petrus Johannes,**
geb 17-11-1756 Ossendrecht.
huwde 5-2-1781 Beirendrecht (B) **Maria Elisabeth Cuylen,** geb. 12-11-1757 Bergen op Zoom, dochter van Martinus Cuylen en van Elisabeth Dominicus.

-zoon **Johannes Baptist,**
geb. 16-11-1781 Beirendrecht (B), overl. 19-11-1876 Woensdrecht, 83 jaar, dagloner, arbeider
huwde **Anna de Nijs,** geb. 18-9-1784 Woensdrecht, overl. 18-2-1876 Woensdrecht, 91 jaar, arbeidster, dochter van Jacobus de Nijs en van L. van Nipse.
Kinderen: Laura *1808; Petrus Johannes *1811; Adrianus *1813, Jacobus *1814 en Cornelis *1816.

-zoon **Cornelis,** geb. 14-10-1816 Woensdrecht, overl. 3-4-1905 Woensdrecht, 88 jaar, arbeider, landbouwer,
huwde 22-4-1846 Woensdrecht **Johanna van Wijk**, geb. 26-3-1818 Woensdrecht, overl. 26-9-1884 Woensdrecht, 67 jaar, dienstmeid, arbeidster, landbouwster, dochter van Henricus van Wijk, arbeider, geb. Huijbergen en van Anna Dimphna Theuns, arbeidster geb. Woensdrecht.
Kinderen: Johannes Baptist *1849; Adrianus *1855 en Jacobus *1857.

-zoon **Johannes Baptist,**
geb. 30-1-1849 Woensdrecht, huisnr. A 72 Neerheide, overl. 24-12-1927 Woensdrecht, 78 jaar, arbeider
huwde 9-2-1876 Ossendrecht **Dimphna Pals**, geb. 13-12-1851 Woensdrecht, huisnr. A 74, overl. 10-7-1889, 37 jaar, arbeidster, dochter van Johannes Pals, geb. Woensdrecht, arbeider en van A.C. v.d. Velden, geb. Woensdrecht, arbeidster.
Kinderen: Anna Cornelia *1875; Maria *1876; Jan Franciscus * 1877; Anna Catharina *1879; Johannes *1880; Adrianus *1881; Jozina *1883; Maria *1885 en Jacobus *1886.

-zoon **Johannes,**
geb. 15-9-1880 Woensdrecht, huisnr. B 178, overl. 4-1-1961 Woensdrecht, veld-, landarbeider, tuinder,
huwde 5-1-1905 Woensdrecht **Petronella Suykerbuyk**, geb. 9-11-1881 Woensdrecht, huisnr. A 81, overl. 1-8-1955 Woensdrecht, arbeidster, dochter van Wilhelmus Suykerbuyk, geb. Woensdrecht, arbeider en van C. Huysmans, geb. Ossendrecht, arbeidster.
Kinderen: Johannes Baptist *1907; Wilhelmus *1908; Catharina Dimphna *1910; Josina Dimphna Catharina *1914 en levenloos vrouw 1916.

-zoon **Johannes Baptist,**
geb. 31-3-1907 Woensdrecht, overl. 2-12-1984 Roosendaal, landarbeider, wielrenner

huwde **Maria Cornelia Koevoets**, geb. 9-4-1916 Woensdrecht, overl. 4-2-1966 Bergen op Zoom, dochter van Lodevicus Franciscus Koevoets, geb. Beesd (bij Tiel) , landarbeider, grondwerker, polderwerker en van Maria Cornelia Theuns, geb. Woensdrecht,

huwde 2e keer **Maria Dimphna van Loon**, geb. 3-4-1912 Wouw (Heerle), overl. 16-3-1999 Roosendaal.

†

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER

JOSINA DE MOOR

Echtgenote van

ADRIANUS FRANCISCUS NUYTS

Geboren te Hoogerheide 14 Aug. 1883, Na een geduldig gedragen lijden overleden in het Algemene Burgergasthuis te Bergen-op-Zoom 11 April 1935.

Meermalen gesterkt door de H. Sacramenten.

Lid van verschillende Broederschappen.

Goede echtgenote en goede moeder was Zij. Zij beminden den goeden God, en leerde de haren God dienen door haar eigen voorbeeld. Pet. Canisius.
Eenvoudig was zij en oprecht. Zij vreesde God en week af van het kwaad.
Job.1.4.
Waarom was mijn kwaal zonder hulp en onherstelbaar? Omdat Gij, o Heer gehandeld hebt volgens Uw wil. Jer.xv 18
Dierbare Echtgenoot verdraag de beproeving van God. En gij mijn kinderen mijn kroon en roem wees mijne navolgers eert en ondersteunt uwen vader in zijn ouderdom, en bidt voor mij.

Genadige Jezus geef haar de eeuwige rust.

H. F. HOLTZER R. K. Koster Org. Hoogerheide

VAN DER POEL I

Johannes, huwde **Petronella van Ransbeek**

-zoon **Cornelis,** geb. 25-7-1732 Ossendrecht
huwde 14-6-1761 Ossendrecht, **Petronella Suijkerbuijk**, geb. Steenbergen,

-zoon **Joannes,** geb. 2-6-1763 Ossendrecht. Overl. 7-4-1827 Ossendrecht. 63 jaar, landbouwer,
huwde 24-7-1791 Ossendrecht **Joanna Jansen**, geb. 30-4-1755 Putte, overl. 20-5-1832, Ossendrecht, 78 jaar, landbouwster, dochter van Petrus Johannes Jansen en van Elisabeth Roosenboom.

-zoon **Cornelis,** geb. 25-4-1792 Ossendrecht, overl. 2-4-1876 Ossendrecht, 83 jaar, landbouwer, wonende Moleneind,
huwde 18-1-1822 Ossendrecht **Anna Dimphna de Moor**, geb. 13-5-1792 Ossendrecht, overl.11-11-1840 Ossendrecht, 48 jaar, landbouwster, dochter van Cornelis de Moor, geb. Ossendrecht. landbouwer en van Elisabeth Martens, geb. Ekeren (B).
Kinderen: Johanna *1822 ; Catharina *1823; Petronella *1824; Elisabeth *1825; Johannes *1827; Christianus *1828; Johanna Elisabeth *1830; Adrianus *1831; Maria Theresia *1832; Judoca Carolina *1835.

-zoon **Adrianus,** geb. 7-4-1831 Ossendrecht, overl. 13-8-1911 Ossendrecht, 80 jaar, koopman,
huwde 10-7-1861 Ossendrecht **Antonia Veraart**, geb. 17-1-1841 Kapellen (B), overl.5-2-1926 Ossendrecht, 85 jaar, dochter van Henricus Veraart, landbouwer, en van Anna Cornelia de Ridder, landbouwster.
Kinderen: Johannes Cornelis * 1862; Hendricus * 1863; Augustinus Johannes *1865; Dominicus Franciscus *1866; Leonardus Christianus *1867; Mathilda Carolina *1869; Leonie Philomena *1870; Bernardus *1872; Maria Cornelia *1875; Cecilia Cornelia *1878 en Petrus Paulus *1881.

-zoon **Petrus Paulus,**
geb. 29-6-1881 Ossendrecht, huisnummer A 117, bakker op huisnr. A 31,
huwde 27-7-1909 Ossendrecht **Maria Mathilda de Beukelaar**, geb. Ossendrecht, 7-3-1880, huisnr. B 133, dochter van Jacobus de]beukelaar, geb. Ossendrecht, timmerman en van A:M: Schroeyers, geb. Ossendrecht, dienstbode.
Kinderen: Maria Adriana Michelina *1910; Emilius Jacobus Antonius *1912; Johannes Cornelius Antonius *1914; Anna Antonetta Mathilda Antonia *1917; Hendricus Jacobus Franciscus *1919 en Leonie Philomena Polydora *1921 .

VAN DER POEL II

Cornelis, geb. Ossendrecht, arbeider in Zandvliet (B),
huwde 24-11-1798 Zuidgeest **Joanna van Loon** geb. Bergen op Zoom.

-zoon **Cornelis,** geb. 4-11-1798 Zuidgeest, overl. 27-6-1877, Ossendrecht, bezembinder,
huwde 7-8-1824 Ossendrecht, **Joanna Catherina van de Wouwer,** geb. 9-1-1791 Ossendrecht, overl. 19-9-1840 Ossendrecht, 49 jaar, arbeidster, dochter van Joannes Baptist van de Wouwer, geb. Putte, arbeider en van Elisabeth Doggen, geb. Bergen op Zoom, arbeidster.
Kinderen: Cornelis *1825 en Jacobus * 1828.

-zoon **Cornelis,** geb. 7-5-1825 Ossendrecht, overl. 7-9-1877 Ossendrecht, 52 jaar, arbeider,
huwde 1-2-1854 Ossendrecht **Joanna v.d. Bergh**, geb. 7-3-1831 Ossendrecht, arbeidster, dochter van Pieter v.d. Bergh, geb. Ossendrecht en van Maria Catharina Theuns, geb,. Beirendrecht (B), dagloonster.
Kinderen: Antonius *1857; Jacobus *1860; Petrus Joannes *1862; Joanna Aldegonda *1864; Joanna Theresia 1866; Joanna Cornelia1869.

-zoon **Jacobus,** geb. 16-1-1860 Ossendrecht, huisnr. B 49, overl. 18-2-1939 Ossendrecht, 79 jaar, arbeider-polderwerker, huisnr. M 73,
huwde 28-9-1885 Ossendrecht **Petronella Musters**, geb. 27-3-1862 Ossendrecht, dochter van Jacobus Musters, geb. Ossendrecht, arbeider, en van A:M: Dekkers, geb. Ossendrecht.
Kinderen: Jacobus Antonius *1887; Laura Mathilda *1893; Laura Joanna *1895; Petrus Joannes *1897; Maria Philomena *1898; Maria Wilhelmina *1899; Adrianus Aloysius *1902 en Helena Paulina *1903.

-zoon **Jacobus Antonius,**
geb. 10-1-1887 Ossendrecht, polderwerker,
huwde 30-9-1910 Ossendrecht **Maria Elisabeth Schroeyers**, geb. 11-1-1890 Ossendrecht, veldarbeidster, dochter van Franciscus Schroeyers, geb. Ossendrecht, arbeider, voerman en van A.M. Dekkers, geb. Ossendrecht.
Kinderen: Joanna Jacoba *1911; Jacobus Franciscus *1912; Jacobus Cornelis *1914 en Maria *1917.

-zoon **Jacobus Cornelis,**
geb. 30-11-1914 Ossendrecht, overl. 16-7-1996?, Ossendrecht, weduwnaar van **Joanna Catharina Clarijs?**

SUYKERBUYK

Pieter geb.13-11-1755 Wouw? Overl. 23-11-1809,Wouw
huwde **Lucia Bruysters,** geb. Heusden, overl. 9-2-1793 Wouw, arbeidster,

-zoon **Adriaan**, geb. 18-12-1789 Wouw, overl. 18-3-1852 Steenbergen, 61 jaar, bouwknecht, arbeider,
huwde 28-10-1822 Wouw, **Joanna Antonissen**, geb. 28-4-1800 Bergen op Zoom, overl. 16-7-1831 Steenbergen, 31 jaar, arbeidster, dochter van Pieter Antonissen, geb. Essen(B), landbouwer en van C. Verbogt, geb. Steenbergen.
huwde 2e keer 7-6-1833 Steenbergen **Maria Jacoba Suykerbuyk**, geb 6-8-1803 Wouw, overl. 20-1-1861 Wouw, arbeidster, dochter van Jacobus Suykerbuyk, geb. Rucphen en van J. Somers, geb. Bergen op Zoom, arbeidster.
Maria Suykerbuyk was eerder gehuwd met **Jan Verbraak**, geb. 25-8-1800 Wouw, arbeider zoon van Adriaan Verbraak, arbeider en van C.Stoffelen, geb. Wouw.

-zoon **Jacobus**, geb. 21-12-1840 Steenbergen, huisnr. M 21, overl. 7-2-1913 Woensdrecht, 72 jaar, arbeider, landarbeider,landbouwersknecht, veldarbeider,
huwde 18-2-1871 Woensdrecht **Johanna Schuurbiers**, geb. 5-12-1841 Bergen op Zoom, overl.22-4-1920 Woensdrecht, 77 jaar, arbeidster, dochter van Petrus Schuurbiers, geb. Bergen op Zoom, arbeider, hovenier, en van Elisabeth Wouts, geb. Woensdrecht, arbeidster.
Kinderen: Adrianus Wilhelmus *1874; Jacobus *1876 en Cornelia *1878.

-zoon **Adrianus Wilhelmus,**
geb. 22-3-1874 Woensdrecht, huisnr. A 187, overl. 18-11-1905 Utrecht, arbeider
huwde 17-1-1900 Woensdrecht **Anna Cornelia de Moor**, geb. 16-1-1875 Woensdrecht, overl. 15-12-1953 Woensdrecht, dochter van Johannes Baptist de Moor, geb. Woensdrecht, arbeideren van Dimphena Pals, geb. Woensdrecht.
Anna de Moor huwde de 2e keer **Johannes Hubertus Linders**, geb. 13-3-1873 Venray, overl. 13-8-1929 Bergen op Zoom, schaapherder, zoon van Martien Linders, arbeider en van Wilhelmina Boll. (Jozina Dimphna Linders, dochter van Johannes Hubertus Linders huwde met Felix Leenaarts.)
Kinderen: Johannes Baptist *1901 en Dimphna Anna *1904.

-zoon **Johannes Baptist**
geb. 14-7-1901 Duisburg (D), overl. 26-1-1962 Bergen op Zoom, onderwijzer,
huwde **Dimphna Johanna Leenaarts**, geb. 13-6-1903 Woensdrecht, overl. 22-5-1984 Roosendaal.
Kinderen: Johannes Hubertus Aloysius *1929; Cornelia Louisa Maria *1930; Anna Johanna Petronella *1931; Dimphna Josina Wilhelmina

*1933; Petrus Johannes Marie *1936; Cornelis Franciscus Petronella *1938, Felix *1941 en Hansje *1945.

-zoon **Johannes Hubertus Aloysius,**
geb. 6-4-1929 Woensdrecht, overl. 1996,
huwde **Van Dooremaal.**

Gedenkt in Uwe godvruchtige gebeden
en H. Misoffer de Ziel van Zaliger
de Weled. Heer

Johannes Baptist Suijkerbuijk

echtgenoot van Mevrouw

Dymphna Johanna Leenaarts

Geboren 14 juli 1901 te Duisburg en godvruchtig overleden op 26 januari 1962 in het Alg. Burger Gasthuis te Bergen op Zoom, na voorzien te zijn van de H.H. Sacramenten der Stervenden.

De overledene was in leven onderwijzer aan de R.K. Jongensschool te Hoogerheide.
Begiftigd met de gouden medaille, beborend bij de Orde van Oranje Nassau.
Bestuurslid van talrijke verenigingen en instellingen.
Lid van verschillende broederschappen.

Met onstuimige energie en oprecht enthousiasme heeft hij velen onderwezen; zijn grote gaven van hart en verstand heeft hij onbeperkt geschonken aan een ieder die zijn dag aan dag klaar staande hulp inriep.
Zijn bezadigde wijsheid, kinderlijke goedheid en hartelijke dienstvaardigheid maakten hem bemind bij en geëerd door een ieder.
Meester Suijkerbuijk was in Hoogerheide een begrip van goede raad en daadwerkelijke hulp.
Met de strijdbare figuur van een apostel Paulus mag hij getuigen: Ik heb de goede strijd gestreden, mijn loopbaan voleind, mijn geloof bewaard; nu is voor mij weggelegd de kroon der gerechtigheid, welke de Heer mij geven zal.
Dierbare echtgenote wees moedig, in de hemel zien wij elkander weder. Heb dank voor Uw vele lieve zorgen.
Dierbare familie, gij mijn kinderen en kleinkinderen gij waart mijn kroon en mijn troost. Volgt mij na, dan zult gij gelukkig zijn. Voedt Uw kinderen godsdienstig op, eerlijk en oprecht levend door de wereld, niet vóór de wereld. Blijft eensgezind onder elkander, eert Uw moeder en bidt voor mij. Wij hebben U altijd zo innig liefgehad. **Onze Vader – Wees Gegroet**

Als onderwijzer aan de jongensschool in Hoogerheide genoot hij een grote bekendheid

SAMENSTELLING BESTUUR HEEMKUNDEKRING "HET ZUIDKWARTIER"

Mevr. F. Stoutjesdijk-Jansen voorzitter
Langeweg 39, 4641 RA Ossendrecht
☎ 0164 - 672563

De heer L. van den Bergh onder-voorzitter
Aviolandalaan 29, 4631 RP Hoogerheide
☎ 0164 - 613339
E-mail: kiwi@concepts.nl

De heer J. Halters secretaris
Stenenhoef 2, 4641 CH Ossendrecht
☎ 0164 - 672854

De heer A. Mattheussens penningmeester
Aanwas 27, 4641 JE Ossendrecht
☎ 0164 - 672662

De heer C. van Beeck bestuurslid
Keizerstraat 44, 4645 GR Putte
☎ 0164 - 603804

De heer J. van den Bergh bestuurslid
Putseweg 36, 4631 CN Hoogerheide

De heer J. van Loon bestuurslid
Kon. Wilhelminastraat 22, 4641 GS Ossendrecht
☎ 0164 - 672782

De heer P. Meeuwisse bestuurslid
De Tulp 21, 4631 AJ Hoogerheide
☎ 0164 - 613742

De heer A. van Veldhoven bestuurslid
Pottenbergen 6, 4641 HK Ossendrecht
☎ 0164 - 674505

De heer J. Wils bestuurslid
Prins Hendrikstraat 35, 4631 KB Hoogerheide
☎ 0164 - 612447

Contactadressen van de werkgroepen van de Heemkundekring "Het Zuidkwartier".

1 Heemschut	L. Timmermans , Dorpsstraat 55, 4634 TN Woensdrecht, tel 0164 - 612546.
2 Toponymie	Vacant
3 't Kwartier	J. Wils, Prins Hendrikstraat 35, 4631 KB Hoogeheide, tel. 0164-612447.
4 Distributie	J. Halters, Stenenhoef 2, 4641 CH Ossendrecht, tel. 0164 - 672854.
5 Archeologie	E. Jansen, Prins Hendrikstraat 28, 4631 KC Hoogerheide, tel. 0164-614591.
6 Oude Handwerktechnieken	Mevr. V. Suykerbuyk-van Agtmaal, Raadhuisstraat 114, 4631 NJ Hoogerheide, tel. 0164 - 612536.
7 Zanggroep	A.A. Ots, de Wilg 31, 4631 DD Hoogerheide, tel. 0164 - 616020.
8 Redactieraad	L.F. van den Bergh (a.i.), Aviolandalaan 29, 4631 RP Hoogerheide, tel. 0164 - 613339. E-mail: kiwi@concepts.nl
9 Oude talen, gezegden, spreuken, etc.	W. Groffen, Pasteurstraat 51, 4631 LE Hoogerheide, tel . 0164 - 612441.
10 Evenementen	Bestuur.
11 Documentatie	J. Halters, Stenenhoef 2, 4641 CH Ossendrecht, tel. 0164 - 672854
12 Kruidentuin	A.P. Princen, Burg. Moorsstraat 25, 4631 EC Hoogerheide, tel. 0164 - 620187.
13 Museum	Mevr. F. Stoutjesdijk-Jansen, Langeweg 39, 4641 RA Ossendrecht, tel. 0164 - 672563
14 Fotografie	H. Verheggen, De Roos 7, 4631 AG Hoogerheide, tel. 0164 - 614459
15 Genealogie	A. van Veldhoven, Pottenbergen 6, 4641 HK Ossendrecht, tel. 0164 - 674505
16 Creatief	Mevr. C. Dingemans - Bogers, Molendreef 56, 4641 CX Ossendrecht, tel. 0164 – 672885

Het bestuur verwelkomt suggesties van onze leden voor eventuele andere werkgroepen.

INFORMATIE VOOR DE LEZER

"Tijding" is het periodiek van de heemkundekring "Het Zuidkwartier" en verschijnt 3x per jaar.

Losse nummers van "Tijding" zijn verkrijgbaar bij:
De heer .J. Halters,
Stenenhoef 2,
4641 CH Ossendrecht.
☎ 0164 - 672854.
De normale afleveringen kosten *f* 7,-- per stuk.
Dubbeltijdingen kosten *f* 10,-- per stuk.
Gebruikte, in goede staat verkerende, Tijdingen kosten *f* 5,-- per stuk.

Inlichtingen betreffende het lidmaatschap kunnen worden ingewonnen bij:

Hr. J. Halters,		Hr. C. van Beeck,
Stenenhoef 2,	en/of	Keizerstraat 44,
4641 CH Ossendrecht.		4645 GR Putte.
☎ 0164 - 672854.		☎ 0164 - 603804.

De contributie bedraagt vanaf 1-1-2001 *f* 30,-- per jaar, per gezin. Leden woonachtig buiten de gemeente Woensdrecht wordt *f* 15,-- extra aan portokosten in rekening gebracht.
Nieuwe leden kunnen zich opgeven door middel van storting van de jaarcontributie ten name van penningmeester "Het Zuidkwartier" bij de Rabobank te Ossendrecht op nr. 14 05 21 436, of op gironummer 276 04 67 ten name van Heemkundekring "Het Zuidkwartier", Aanwas 27, 4641 JE Ossendrecht.

Nadruk van, of overname uit "Tijding" van een artikel of gedeelte(n) daarvan in welke vorm dan ook, is zonder toestemming van het bestuur en de schrijvers van de artikelen niet toegestaan.
De heemkundekring "Het Zuidkwartier" aanvaardt geen enkele verantwoording aangaande de stijl of de juistheid der artikelen, doch laat deze geheel voor rekening van de ondertekenaars.

Oproep!

Beste lezers,

Voor de komende Tijding 2000-3 en verder in 2001 hopen we dat weer meerdere leden ons willen helpen om een heemkundig onderwerp uit te zoeken en te beschrijven.
Ook zijn uw suggesties voor een artikel ten allen tijde welkom

De redactie

Op de voorplaat een fragment van
de kaart van Jacop van Deventer,
cartograaf 1512 - 1575, gecopieerd
met toestemming van de uitgever,
M. Nijhoff te 's-Gravenhage.

SPRINTCOPY

Rembrandtstraat 33 4625 CA Bergen op Zoom